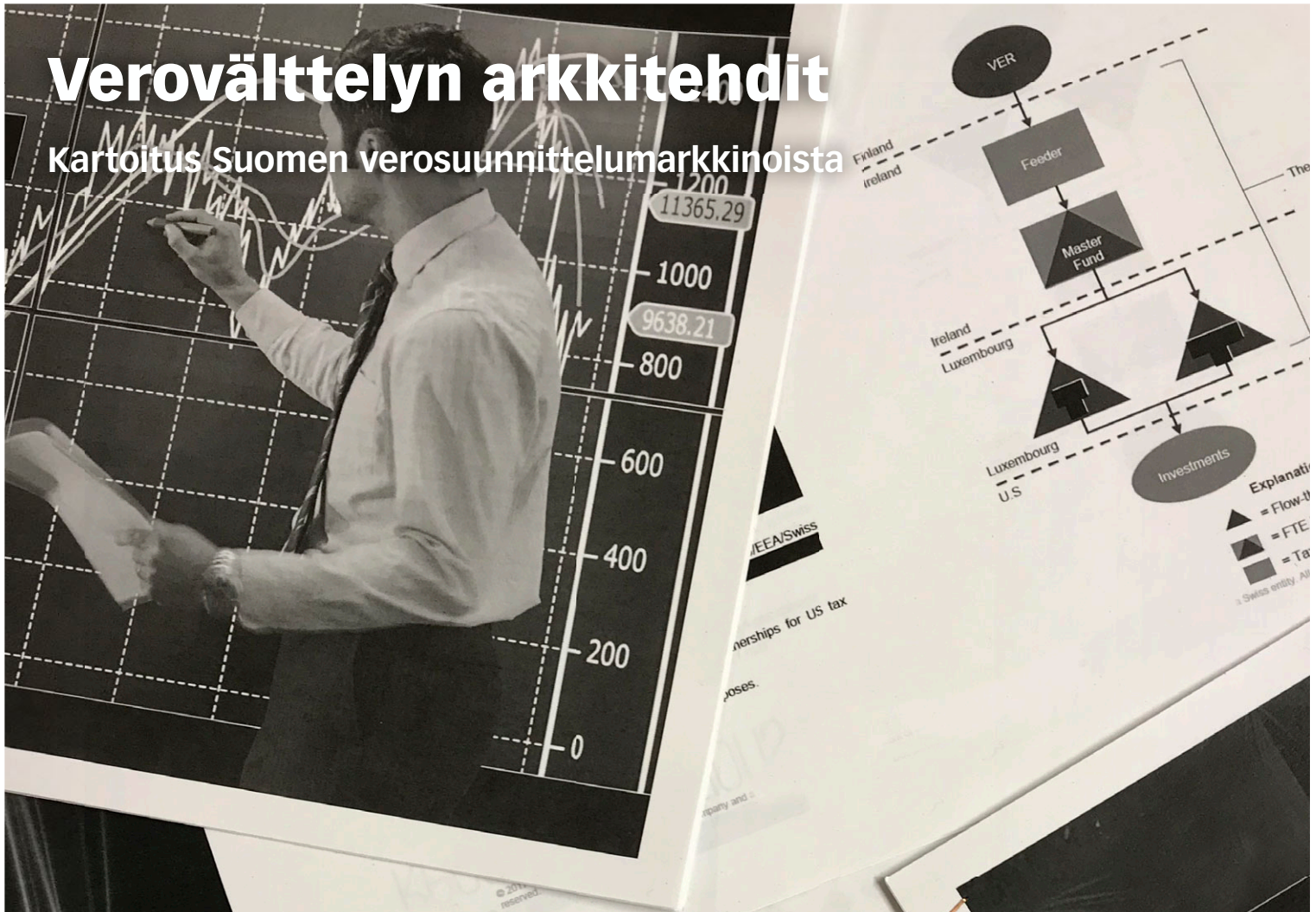

Verovälttelyn arkkitehdit

Kartoitus Suomen verosuunnittelumarkkinoista

Investing in [REDACTED] Tax filing or payment obligations

- In Ireland
 - VER should not become obligated to pay taxes or file tax returns in Ireland if it invests in the Fund through the Feeder.
 - According to the Management, [REDACTED]
- In Luxembourg
 - VER should not become obligated to pay taxes or file tax returns in Luxembourg if it invests in the Fund through the Feeder.
- In the US
 - No taxable presence is expected be constituted for VER in the U.S. if [REDACTED] a U.S. tax subject acting as a blocker for potential ECI and [REDACTED] expected to incur any ECI.
 - According to [REDACTED]

Selvitys on tuotettu osana Finnwatchin Kestävän talouden ohjelmaa ja se on rahoitettu joukkorahoituksella. Finnwatch kiittää lämpimästi kaikkia tutkimushanketta tukeneita.

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa kymmenen kehitys-, ympäristö-, ay- ja kuluttajajärjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto, Maan ystävät ja Kuluttajaliitto.

Taitto: Petri Clusius/Amfibi ky

Julkaisuajankohta: Joulukuu 2017

Kannen kuva: Finnwatch. Valtion eläkerahaston tilaamia veromuistioita, joissa analysoidaan sijoitusten verotehokkuutta

Raportin 2. päivitetty versio. Tietoja Access Partners -yrityksestä päivitetty ja siirretty lukuun 2.5.

Sisältö

JOHDANTO	4
1. YRITYKSILLE SUUNNATUT VEROPALVELUT	6
2. SUOMESSA TOIMIVAT VEROPALVELUYRITYKSET JA NIIDEN VEROVASTUULLISUUS	8
2.1 Big 4 – suuret kansainväliset tilintarkastus- ja konsulttiyritysverkostot.....	8
2.1.1 PwC	9
2.1.2 KPMG.....	13
2.1.3 EY	17
2.1.4 Deloitte.....	17
2.2 Muut tilintarkastus- ja konsulttiverkostot sekä tilitoimistot	18
2.3 Liikejuridiikkaan erikoistuneet laki- ja asianajotoimistot.....	21
2.4 Verotukseen keskittyneet muut asiantuntijayritykset ja -toimijat	23
2.5 Finanssialan palveluntarjoajat	33
3. JOHTOPÄÄTÖKSET	40
4. SUOSITUKSET	42
LIITE 1	46

Johdanto

Veropalveluyritysten asiakirjoja koskevat kansainväliset tietovuodot ovat tuoneet merkittävää lisätietoa veroparatiisien ja niitä hyödyntävien yritysten ja yksityishenkilöiden toiminnasta.

Tietovuodoista uusimmat, Panaman paperit ja Paratiisin paperit, paljastivat asianajotoimistojen ja niiden ulkomaisten yhteistyökumppanien ylläpitämät laajamittaiset pöytälaatikkoyhtiötehtaat, joihin on liittynyt veronkiertoa ja talousrikollisuutta. Näitä edeltäneet LuxLeaks-tietovuodot toivat julkisuuteen Luxemburgin salaiset veropäätökset, joita hyödyntäen yritykset ovat tilintarkastus- ja konsulttiyritysten avustuksella välttäneet veroja maissa, joissa niiden liiketoimintaa tosiasiallisesti harjoitetaan¹.

OECD:n ja EU:n piirissä on alettu kiinnittää huomiota pankkien, asianajo- ja konsultti-toimistojen sekä muiden veropalveluita tarjoavien yritysten rooliin aggressiivisen verosuunnittelun välikäsinä. Panaman paperit-tietovuodon jälkeen perustettu Euroopan parlamentin PANA-komitea totesi kesäkuussa 2017 julkaistussa raportissaan, ettei veroparatiisitaloutta olisi olemassa ilman verovälttelyä ylläpitäviä palveluntarjoajia². Jo aiemmin OECD:ssa oli tunnistettu tarve lisätä verosuunnittelupalveluiden läpinäkyvyyttä.³

1 Euroopan unioni tutkii parhaillaan Luxemburgin toimintaa epäillen sitä verotuksen muodossa annetusta laitomasta valtiontuesta. Ks. esim. Euroopan komissio, 2015, Valikoivat veroetuudet Fiatille Luxemburgissa ja Starbucksille Alankomaissa ovat EU:n valtiontukisääntöjen vastaisia, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5880_fi.htm (viitattu 28.11.2017) ja 2016, State aid: Commission opens in-depth investigation into Luxembourg's tax treatment of GDF Suez (now Engie), http://europa.eu/rapid/pressrelease_IP-16-3085_en.htm (viitattu 22.6.2017)

2 Euroopan parlamentti, 2017/2013 (INI), saatavilla osoitteessa: <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122787/2017-06-30%20Draft%20report.pdf>

3 OECD:n BEPS-hankkeen 12. toimenpidesuositus koskee pakollista raportointia, jonka pohjalta Euroopan komissio on ehdottanut uusia avoimuussäännöksiä verosuunnittelun alalla toimiville välittäjille. OECD/G20, Base Erosion and Profit Shifting Project, Mandatory Disclosure Rules, Action 12: 2015 Final Report, <http://www.oecd.org/tax/mandatory-disclosure-rules-action-12-2015-final-report-9789264241442-en.htm> (viitattu 22.6.2017); Euroopan komissio, 21.6.2017, Lehdistötiedote, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1663_fi.htm

OECD:n verorikollisuuteen keskittyneen foorumin kannanotossa marraskuussa 2017 asetettiin ensimmäiseksi tavoitteeksi haitallisia verosuunnittelu- ja veronkiertopalveluita tarjoavien tahojen toiminnan rajoittaminen muun muassa rikosvastuuta lisäämällä⁴. Nykyisellään esimerkiksi Suomessa veronkierrossa avustamista ei ole sanktioitu millään lailla.

Veropalveluyritysten rooli verovälttelystä on monitahoinen. Vuotoaineistoista on käynyt ilmi, että eräät pankit ja verokonsultointiyritykset ovat avustaneet asiakkaitaan laittomassa veronkierrossa ja jopa rikollisessa verovilpissä esimerkiksi perustamalla asiakkaalleen pöytälaatikkoyhtiöitä salaisuusvaltioihin. Veropalveluyritykset myös avustavat yrityksiä aggressiivisessa verosuunnittelussa, eli siinä, miten veroja voidaan minimoida verolakien porsaanreikiä hyödyntäen lain kirjainta rikkomatta.

Veroparatiisitaloutta tukevaa liiketoimintaa harjoitetaan myös Suomesta käsin: tietovuodoissa on paljastunut veroja vältteleviä suomalaisia yrityksiä ja yksityishenkilöitä sekä näiden palveluntarjoajina toimineita välittäjäyrityksiä. Verokonsultoinnin markkinat ovat Suomessa kasvussa⁵. Osaan konsultoinnista liittyy myös aktiivista verojen minimointiin pyrkivää toimintaa.

Veropalveluyritysten ruokkima yritysten aggressiivinen verosuunnittelu on yhteiskunnallisesti merkittävä ilmiö. Finnwatchin laati-man arvion mukaan Suomi menettää sen seurauksena yhteisöveroja vuosittain 430–1 400 miljoonaa euroa⁶. Maailmanlaajuisesti aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamat

4 Fifth OECD Forum on Tax and Crime, Closing Statement, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/crime/closing-statement-oecd-forum-on-tax-and-crime-november-2017.pdf>

5 Kauppalehti, 25.2.2016, Big Four -yhtiöt uskovat verokonsultoinnin kasvuun, <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/big-four-yhtiot-uskovat-verokonsultoinnin-kasvuun/2HStvtV4> (viitattu 1.12.2017)

6 Finnwatch, 2016, Jäävuorta mittaamassa. Arvioita monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa, saatavilla osoitteessa: <https://www.finnwatch.org/images/pdf/jaavuori.pdf>

yhteisöveromenetykset ovat OECD:n varovaisen arvion mukaan vuosittain 75–180 miljardia euroa⁷. Luvuissa ei ole mukana laittomasta veronkierrosta eikä talousrikollisuudesta aiheutuvia veromenetyksiä. Eniten yritysten verovälttelystä kärsivät kehitysmaat, joiden on arvioitu häviävän vuosittain jopa yli 100 miljardia dollaria yritysten aggressiivisen verosuunnittelun seurauksena⁸.

Tässä raportissa on pyritty selvittämään, mitkä Suomessa toimivat yritykset avustavat ja neuvovat yrityksiä ja muita yhteisöjä aktiivisessa verosuunnittelussa, jonka äärimuotoja ovat aggressiivinen verosuunnittelu ja veronkierto. Yksityishenkilöiden verosuunnittelua sivutaan pääosin finanssialan tarjoamia veropalveluita koskevassa osiossa.

Aggressiiviseen verosuunnitteluun liittyvät verojärjestelyt eivät tavallisesti ole julkisia ja ne kuuluvat yrityssalaisuuksien piiriin. Suomessa tilanne on erityisen hankala, sillä meillä myös verotusta koskevat hallintotuomioistuinten ratkaisut ovat vain rajatusti julkisia⁹. Tämä vaikeuttaa entisestään veropalveluita tarjoavien yritysten toiminnan vastuullisuudesta käytävää keskustelua.

Tätä raporttia varten tietoja verosuunnittelupalveluista on pyritty saamaan muun muassa yrityksille lähetetyillä kyselyillä, käymällä läpi tietovuotoaineistoja ja yritysten omia markkinointimateriaaleja sekä tekemällä tietopyyntöjä julkisuuslain piirissä oleviin verosuunnittelupalveluita hyödyntäviin eläkelaitoksiin. Iso osa veropalveluista jää silti hämärän peittoon.

Raportin rakenne on seuraava: ensimmäisessä luvussa käydään läpi erilaisia yrityksille suunnattuja veropalveluita. Toisessa luvussa esitellään keskeisimmät suomalaisille verosuunnittelupalveluita tarjoavat yritykset sekä

esitetään yksi uusi tapausesimerkki verokonsulttien eläkelaitoksen rahastolle suunnittelemana verojärjestelystä. Selvityksen kolmannessa luvussa kootaan johtopäätökset, ja viimeisessä neljännessä luvussa esitetään suositukset aggressiivisten verosuunnittelupalveluiden torjumiseksi ja läpinäkyväksi tekemiseen.

Selvitys on tuotettu joukkorahoituksella osana Finnwatchin Kestävän talouden tutkimusohjelmaa.

7 Summa vastaa 4–10 prosenttia kaikista yhteisöverotuloista. OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 81, 101, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm> (viitattu 14.6.2017)

8 UNCTAD, 2015, World Investment Report 2015, saatavilla osoitteessa: http://unctad.org/en/Publications-Library/wir2015_en.pdf, arvioiden ongelmista Finnwatch, 2016, Jäävuorta mittaamassa, saatavilla osoitteessa: <https://finnwatch.org/images/pdf/jaavuori.pdf>

9 Ks. laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa ja laki verotustietojen julkisuudesta ja salapidosta

1. Yrityksille suunnatut veropalvelut

Suurten yritysten veroasioiden hoitaminen vaatii usein erityistä asiantuntemusta. Yritys ei voi laiminlyödä veroilmoitusten tekemistä ja verojen maksamista vedoten siihen, ettei yrityksessä tunneta eri maiden verolakeja. Verot ovat yrityksille myös kuluera, mistä syystä yrityksillä on intressi kartoittaa mahdollisuutensa verojen minimoimiseen verosuunnittelun keinoin.

Suomalaisten yritysten omat veroasioihin keskittyneet osastot ovat usein pieniä, ja monet yritykset kääntyvät veroasioiden hoitamisessa ulkopuolisten verokonsulttien puoleen¹⁰. Tässä raportissa niiden tarjoamat veropalvelut on jaoteltu¹¹ 1) aktiiviseen verosuunnitteluun, 2) veroneuvontaan kuten verovaikutusten ja lainmukaisuuden arviointiin, 3) riidanratkaisussa avustamiseen ja 4) verovelvoitteiden hoitamiseen, kuten veroilmoitusten täyttämiseen (nk. compliance-toiminnot).

Aktiivisella verosuunnittelulla tarkoitetaan verotehokkaiden rakenteiden suunnittelua tai suunnittelussa avustamista – käytännössä siis maksettavaksi tulevien verojen minimointia. Verosuunnittelulla voidaan pyrkiä välttämään kaksinkertaista verotusta. Toisessa ääripäässä ns. aggressiivisella verosuunnittelulla voidaan tavoitella jopa nollaverotusta.

Ostettaessa *veroneuvontaa* veropalveluyritykselle maksetaan siitä, että se selvittää yrityksen toimintaan sovellettavat kansainväliset sopimukset, paikalliset verolait ja muut säännökset. Veroneuvontaan kuuluvaa verovaikutusten ja lainmukaisuuden arviointia voidaan ostaa esimerkiksi, kun yritys suunnittelee liiketoimintaa uudella maantieteellisellä alueella. Veroneuvonnan ja aktiivisen verosuunnittelun ero saattaa joskus olla häilyvä (ks. esimerkki sivulla 12).

Riidanratkaisussa veropalveluyritys toimii erimielisyystilanteissa verovelvollisen avustajana asiakkaan verotusta koskevista epävirallisissa viranomaisneuvotteluissa sekä virallisissa sovittelu-, viranomais-, tuomioistuin- tai välimiesprosesseissa.

Velvoitteiden hoidolla, eli niin sanotuilla *compliance-toiminnoilla* varmistetaan, että yritys noudattaa lakisääteisiä verovelvoitteitaan. Compliance-palveluita voivat olla esimerkiksi veroilmoitusten täyttäminen tai siirtohinnoittelun dokumentointi.

Tässä selvityksessä keskitytään erityisesti ulkopuolisten palveluntarjoajien avustamaan aktiiviseen verosuunnitteluun.

Verohallinnon määritelmän mukaan *verosuunnittelulla* tarkoitetaan lainmukaista toimintaa, jossa yritykselle valitaan sen toiminnan olosuhteet ja toimenpiteet tai yksityishenkilölle varojen sijoittaminen verotuksen näkökulmasta optimaalisimmalla tavalla¹². Optimaalinen vaihtoehto tarkoittaa usein veroseuraamusten ennakointia ja verojen minimoimista tavalla, joka on verotuksessa ja oikeuskäytännössä yleisesti hyväksyttyä ja verolakien hengen mukaista¹³. Kansainvälisessä verosuunnittelussa keskeinen tavoite on kansainvälisen monenkertaisen verotuksen välttäminen¹⁴.

Aktiivinen verosuunnittelu voi olla myös niin kutsuttua *aggressiivista verosuunnittelua*. Aggressiivisessa verosuunnittelussa on kyse laillisesta tai laillisen ja laittoman väliselle harmaalle alueelle sijoittuvasta verojen välttelystä, joka perustuu kansallisten verolakien ja kansainvälisen sääntelyn nivoutumattomuuksien ja aukkojen hyväksikäyttämiseen¹⁵.

¹⁰ Finér L., Verotuslehti, 5/2013

¹¹ Jaottelu perustuu väljästi Suomen veroasiantuntijat ry:n eettisissä ohjeistoissaan (saatavilla osoitteessa: <http://veroasiantuntijat.fi/saannot/eettiset-ohjeet/>) käyttämään jaotteluun. Finnwatchin raportissa aktiivinen verosuunnittelu on kuitenkin käsitelty erillisenä palveluna, kun se Suomen veroasiantuntijat ry:n jaottelussa on osa verosuunnitteluun liittyvän neuvon ja lausunnon antamista.

¹² Verohallinto, Veroparatiisit, [\(https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Veroparatiisit/Veroparatiisit\(27050\)\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Veroparatiisit/Veroparatiisit(27050)) (viitattu 6.6.2017)

¹³ Verohallinto, Verosuunnittelua vai veron kiertämistä, [\(https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkilöasiakkaan_tuloverotus/Verosuunnittelua_vai_veron_kiertamista\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkilöasiakkaan_tuloverotus/Verosuunnittelua_vai_veron_kiertamista) (viitattu 6.6.2017)

¹⁴ Helminen M., Kansainvälinen verotus, s. 583

¹⁵ Knuutinen, R., Veron minimointi ja yrityksen yhteiskuntavastuu, teoksessa Verotus 2/2013, s. 184. Finnwatch 2014, Rikkinäinen veropalapeli. Oikeudenmukaisuuden toteutuminen Suomen solmimissa verosopimuksissa,

Aggressiivisen verosuunnittelun tavoitteena on verojen välttely, minkä seurauksena veroja ei makseta niihin maihin, joissa yrityksen voitto ja arvo syntyvät.¹⁶

s. 10, saatavilla osoitteessa: <https://www.finnwatch.org/images/pdf/verosopimukset5.pdf>

- 16 OECD:n mukaan verosuunnittelu on aggressiivista, kun monikansallinen yritys tekee konsernin sisäisiä järjestelyjä, joilla: 1) yrityksen voitot siirtyvät pois maasta, jossa harjoitetusta toiminnasta voitot ovat kertyneet, ja järjestelyjen seurauksena 2) yritys välttää verot kokonaan tai saavuttaa matalan verotuksen tason. OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 18, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>. Aggressiivisen verosuunnittelun käsitteestä tarkemmin: Knuutinen R., 2015, Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu? Verotus 1/2015

2. Suomessa toimivat veropalveluyritykset ja niiden verovastuullisuus

Verokonsultointia tarjoavat Suomessa lukuisat ja hyvin erilaiset yritykset. Palveluntarjoajien kokoluokka vaihtelee yhden tai muutaman henkilön yrityksistä monikansallisiin yritysverkostoihin, joissa työskentelee tuhansia veroasiantuntijoita eri valtioissa.

Veropalvelu voi olla yrityksen päätoimiala, tai yritys voi tarjota veropalveluja varsinaisen päätoimialansa, kuten tilintarkastus- ja taloushallintopalveluiden tai sijoituspalvelujen osana. Veropalveluiden sisältö ja asiakaskunnat vaihtelevat – veropalveluyritysten asiakkaita ovat niin suuret kansainväliset listatut ja listaamattomat yhtiöt, pienet ja keskisuuret yritykset, pääomarahastot, säätiöt, yhdistykset, julkisoikeudelliset yhteisöt kuin yksityishenkilötkin.

Euroopan parlamentin PANA-komitean raportissa kiinnitettiin huomiota siihen, että veropalveluita tarjoaa kirjava joukko erilaisia toimijoita, jotka eivät välttämättä ole kenenkään valvonnassa¹⁷. PANA-komitean huomio pätee myös Suomen verosuunnittelumarkkinoilla. Esimerkiksi Suomessa Asianajajaliiton hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet¹⁸ sitovat pelkästään asianajajia, jotka toimivat pääasiassa asianajotoimistoissa ja edustavat vain pientä osaa veropalveluita tarjoavasta yritysjoukosta. Nämäkään ohjeistot eivät ota tarkemmin kantaa verovastuukysymyksiin (lisää alan itsesääntelystä sivuilla 20 ja 22).

Tätä raporttia varten tehdyissä haastatteluissa ja kyselyissä nousi esiin myös kysymys kirjavan toimijajoukon osaamisesta. Veroneuvoja asiakkailleen antavat myös tahot, joilla ei välttämättä ole riittävä osaamista järjestelyjen asianmukaisuuden arvioimiseen. Tämä johtaa kahnauksiin verottajan kanssa.

Veropalveluita tarjoavia yrityksiä ei Suomessa merkitä viranomaisten ylläpitämään toimialaluokituksen erikseen vaan nämä palveluntarjoajat löytyvät esimerkiksi asianajotoimistojen, lakiasiantuimistojen, muuta lakipalvelua tarjoavien yhteisöjen, tilintarkastus- ja veroneuvontayhteisöjen sekä kirjanpito- ja tilinpäätöspalveluyritysten alta. Finnwatch pyysi Patentti- ja rekisterihallitukselta edellä mainittujen toimialojen alle rekisteröityneiden suurimpien yritysten tiedot ja kävi läpi yli 200 yhtiön julkisesti saatavilla olevia markkinointimateriaaleja etsien tietoja tarjotuista veropalveluista. Julkisesti saatavilla olevien tietojen perusteella tarkemmat kyselyt yritysten veropalveluita koskien lähetettiin yhteensä 84 yritykselle. Lisäksi selvityksen finanssialan toimijoita koskevaan lukuun otettiin mukaan viisi suurinta Suomen markkinoilla toimivaa pankkia.

Verokonsultointia tarjoavat yritykset on jaoteltu 1) tilintarkastus- ja konsulttiyritysverkostoihin, 2) tilitoimistoihin, 3) laki- ja asianajotoimistoihin, 4) muihin veroasiantuntijayrityksiin sekä 5) finanssialan palveluntarjoajiin.

Seuraavissa alaluvuissa käydään tarkemmin läpi verosuunnittelupalveluita Suomessa tarjoavia yrityksiä, niihin liitettyjä aggressiivista verosuunnittelua tai veronkiertoa koskevia tapausesimerkkejä sekä yritysten vastauksia Finnwatchin kyselyyn.

2.1 BIG 4 – SUURET KANSAINVÄLISET TILINTARKASTUS- JA KONSULTTIYRITYSVERKOSTOT

Kansainväliset verosuunnittelumarkkinat ovat keskittyneet yritysfuusioiden seurauksena muutamalle tilintarkastus- ja konsultointiverkostolle. Markkinajohtajia ovat tällä hetkellä

¹⁷ Euroopan parlamentti, 2017/2013 (INI), saatavilla osoitteessa: <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/122787/2017-06-30%20Draft%20report.pdf>

¹⁸ Ohjeet saatavilla osoitteessa https://www.asianajajaliitto.fi/files/1980/Hyva_asianajajatapa_fi_www.pdf

Deloitte¹⁹, PwC²⁰, EY²¹ ja KPMG²², joita kutsutaan usein nimellä ”Big 4” eli neljä suurta. Vielä ennen vuotta 1989 Big 4 oli Big 8²³ – viimeisin fuusioituminen tapahtui vuonna 2002, kun Big 5 -yrityksenä tunnettu tilintarkastusyritys Arthur Andersen luopui toimiluvastaan Enron-skandaalin seurauksena, ja yrityksen Yhdysvaltain ulkopuoliset toimistot yhdistyivät KPMG:een²⁴.

Big 4 -yritysketjuihin kuuluvia itsenäisiä jäsenyrityksiä on lähes kaikissa maailman valtioissa, myös Suomessa. Konsulttiyritysverkostot rakentuvat globaalien jäsenyysyhteisön ympärille yritysten yhteenliittymäksi muodostamatta kuitenkaan yhtä suurta globaalia konsernia. Jäsenyysyhteisö toimii keskusyksikkönä, joka koordinoi jäsenyrityksiä ja niiden välistä yhteistyötä. Se ei tarjoa asiantuntijapalveluita, vaan niitä tarjoavat ainoastaan jäsenyritykset, joita maata kohden on yleensä vain yksi²⁵.

Jäsenyritykset solmivat jäsenyysyhteisön kanssa liittymissopimuksen, jonka perusteella jäsenyritykset sitoutuvat noudattamaan ketjun yhteistä strategiaa ja toimintaa

19 Deloitte nettisivut: <https://www2.deloitte.com/global/en.html> (viitattu 22.6.2017)

20 PwC:n nettisivut: <https://www.pwc.com/gx/en.html> (viitattu 22.6.2017)

21 Lyhenne tulee nimestä Ernst & Young. EY:n nettisivut: <http://www.ey.com/gl/en/home> (viitattu 22.6.2017)

22 Lyhenne tulee nimestä Klynveld Peat Marwick Goerdeler. KPMG:n nettisivut: <https://home.kpmg.com/xx/en/home.html> (viitattu 22.6.2017)

23 Big 8 koostui seuraavista yritysverkostoista: 1) Arthur Andersen, 2) Arthur Young & Co., 3) Coopers & Lybrand, 4) Ernst & Whinney, 5) Deloitte, Haskins & Sells, 6) KPMG, 7) Touche Ross, and 8) Price Waterhouse. Accounting Verse, Big 4 Accounting Firms, <http://www.accountingverse.com/articles/big-4-accounting-firms.html> (viitattu 8.6.2017)

24 Arthur Andersen toimi yhdysvaltalaisen energiayhtiön Enronin tilintarkastajana ja sitä syytettiin osallisuudesta Enronin tappioiden peittelyyn. Yhtiön valvontaelimet hyötyivät itse kirjanpidon ja tuloksen manipuloinnista suurina tilintarkastus- ja konsultointimaksuina. Healy P. M. & Palepu K. G., The Fall of Enron, s. 15–16, saatavilla osoitteessa: <http://www.webcitation.org/5tZ0YEF6T?url=http://www-personal.umich.edu/~kathrynd/JEP.FallofEnron.pdf>; BBC, 19.3.2002, Andersen offices to merge with KPMG, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1880774.stm> (viitattu 20.6.2017).

25 Esimerkiksi PwC:llä voi joissakin maissa olla useampia juridisesti itsenäisiä PwC-konserneja, mutta niiden toiminnot ovat eriytyneet. Eriytyminen johtuu tilintarkastusyhteisöjen eri toimintoihin liittyvistä lainsäädännöllisistä vaatimuksista. PwC, Petri Seppälä ja Markku Hakkarainen, tapaaminen 31.5.2017

ohjaavia periaatteita sekä niiden mukana tulevia velvoitteita. Jäsenyritys saa käyttöönsä brändin lisäksi yhteiset tietokannat ja -järjestelmät sekä kontaktit eri maissa toimiviin toisiin jäsenyrityksiin. Asiantuntijaverkoston avulla verkoston jäsenyritykset voivat tarjota palveluita maailmanlaajuisesti ja ohjata asiakkaansa yhteen tai useampaan muuhun jäsenyritykseen eri maissa asiakkaan tarpeiden mukaan²⁶. Itsenäisissä jäsenyrityksissä noudatetaan usein asianajotoimistoista tuttua osakkuuteen perustuvaa omistusmallia, jossa kokeneet partnereiksi hyväksytyt työntekijät omistavat jäsenyrityksen.

Jäsenyrityksistä koostuvat verkostot tarjoavat tilintarkastuksen, verotuksen, yritysjärjestelyiden ja liikkeenjohdon konsultoinnin palveluita. Veropalvelutarjonta on laajaa käsittäen palveluita aktiivisesta verosuunnittelusta lakisääteisten velvoitteiden hoitamiseen.

Jokaisen Big 4 -ketjun tiedetään avustaneen asiakkaitaan myös aggressiivisessa verosuunnittelussa. Ne ovat joko räätälöineet veronimintiratkaisuja yksittäisten asiakkaiden tarpeisiin tai markkinoineet ja myyneet laajalle asiakaskunnalle soveltuvia aggressiivisia verotuotteita, joita ne ovat kehittäneet yhteistyössä muiden veropalveluita tarjoavien yritysten kanssa. Esimerkkejä tällaisista tapauksista on koottu sivuille 14–16.

2.1.1 PWC

Suomessa suurin Big 4 -yritys on PwC Suomi (PricewaterhouseCoopers Oy) 135,2 miljoonan euron liikevaihdollaan vuonna 2017²⁷. Sen palveluksessa oli 30.6.2017 päättyneellä tilikaudella 994 henkilöä. PwC Suomen veroneuvonta ja lakipalvelut -yksikössä työskentelee yhteensä noin 180 henkilöä, joista noin 130 on keskittynyt erityyppisiin

26 Käytännössä esimerkiksi Suomen PwC voi hyödyntää koko PwC-ketjun palveluita globaalisti joko niin, että suomalainen asiakas ohjataan asioimaan suoraan PwC:n toisessa maassa sijaitsevan jäsenyrityksen kanssa tai asiakkuus hoidetaan Suomen jäsenyrityksen välityksellä toisessa maassa sijaitsevan jäsenyrityksen kanssa. PwC, Petri Seppälä ja Markku Hakkarainen, tapaaminen 31.5.2017

27 PwC, Avainluvut, <http://www.pwc.fi/fi/tietoa-meista/avainluvut.html> (viitattu 30.10.2017)

veroneuvontapalveluihin²⁸. Kansainvälinen PwC-ketju toimii kaikkiaan 158 maassa ja sen jäsenyritysten palveluksessa on yhteensä yli 230 000 henkilöä. PwC-ketjun globaali jäsenyisyhteisö on PricewaterhouseCoopers International Limited, jonka kotipaikka on Britanniassa.²⁹

PwC ei julkista veroasiakkaitaan, joten vain harvat niistä ovat julkisesti tiedossa. Eräitä PwC:n jäsenyritysten suunnittelema, markkinoimia ja toteuttamia aggressiivista verosuunnittelua koskevia tapauksia on kuitenkin käsitelty julkisuudessa. Näissä tiedot PwC:n roolista perustuvat mm. tietovuotoihin, julkisiin tilinpäätöstietoihin sekä oikeuden päätöksiin.

Suurelle yleisölle kenties tunnetuin PwC:n veroskandaali liittyy PwC:n entisen työntekijän Antoine Deltourin vuonna 2014 vuotamiin nk. LuxLeaks-asiakirjoihin³⁰. LuxLeaks-aineisto paljasti PwC:n luxemburgilaisen jäsenyrityksen hankkineen asiakkaidensa puolesta satoja kansainvälistä arvostelua herättäneitä salaisia verotuspäätöksiä (nk. ATA-sopimuksia³¹) Luxemburgin verottajalta. Sopimusten seurauksena sadat yritykset siirsivät veronalaisia tulojaan satojen miljoonien eurojen edestä Luxemburgiin kevyemmän verotuksen piiriin.³²

Näitä PwC:n laatimia verojärjestelyjä hyödynsi myös joukko suomalaisia yrityksiä.³³

PwC Suomen edustajat ovat puolustaneet PwC:n Luxemburgin verottajan kanssa sopimia järjestelyitä muun muassa sillä perusteella, että kyse oli pitkään jatkuneesta Luxemburgin valtion lainsäädännön mukaisesta käytännöstä³⁴. Euroopan komissio tutkii parhaillaan useita Luxemburgin hyväksymiä ATA-sopimuksia selvittääkseen, myönnettiinkö yrityksille verohelpotuksia EU-oikeuden vastaisesti.³⁵ Luxemburgin ATA-sopimuksia on tutkittu myös Luxemburgin oman lainsäädännön näkökulmasta. Kalifornian yliopiston veroprofessori Omri Marianin tutkimuksessa käytiin läpi yli 170 Luxemburgin ATA-sopimusta. Hänen arvionsa mukaan sopimuksilla on systemaattisesti tuettu yritysten aggressiivista verosuunnittelua ja osa sopimuksista on ollut jopa Luxemburgin oman lainsäädännön vastaisia.³⁶

Britannian parlamentin julkisen talouden valiokunnan (Public Accounts Committee) mukaan PwC:n veroneuvonnassa on otettu aggressiivisessa verosuunnittelussa erittäin suuria oikeudellisia riskejä. Valiokunnan PwC:n entiseltä työntekijältä saamien tietojen mukaan PwC on hyväksynyt tai tarjonnut asiakkailleen verotuotteita, vaikka PwC:n arvion mukaan olisi vain 25 prosentin mahdollisuus, että ne katsottaisiin lailliksi. Yhtiönä PwC kiisti tiedon parlamentin kuulemisessa.³⁷

Suomen PwC kertoi Finnwatchille, ettei se anna prosenttiarvioita verojärjestelyiden

täryhtiöiden tai suomalaisjohtajan kautta – nämä ovat IK Investment Partners, Altor Funds ja yhdysvaltalainen vahinkovakuutusyhtiö AIG. PwC:n Dasos Capital Oy:n Luxemburgin verottajalle lähettämiä veromuistioita on käsitelty Finnwatchin raportissa ”Verovälteilyä kehitysyhteistyövaroilla”. Dasos Capitalille suunnitellussa rahastojärjestelyissä oli kyse aggressiivisesta verosuunnittelusta, ja osa järjestelyistä täyttää mahdollisesti myös veronkiertämisen tunnusmerkit.

28 PwC, Petri Seppälä, sähköposti 13.6.2017

29 PwC Global, People, <https://www.pwc.com/gx/en/about/global-annual-review-2017/who-we-are/people.html> (viitattu 30.10.2017)

30 Asiakirjoja on julkisesti saatavilla kansainvälisen toimittajien järjestön ICIJ:in koostamassa tietokannassa. ICIJ, Explore the documents: Luxembourg leaks database, <https://www.icij.org/project/luxembourg-leaks/explore-documents-luxembourg-leaks-database> (viitattu 27.6.2017)

31 ATA-sopimuksilla tarkoitetaan Luxemburgin valtion yksittäisten yritysten kanssa solmimia verotuspäätöksiä (Advance Tax Agreement).

32 The Guardian, Luxembourg tax files: how tiny state rubber-stamped tax avoidance on an industrial scale, <https://www.theguardian.com/business/2014/nov/05/sp-luxembourg-tax-files-tax-avoidance-industrial-scale>

33 Tutkivien journalistien ICIJ-järjestön julkaiseman aineiston mukaan mukana on ollut ainakin neljä suomalaista yritystä: rakennusyhtiö SRV, pakkausyhtiö Huhtamäki, Suomen lähikauppa ja metsärahasoyhtiö Dasos Capital Oy. Näiden lisäksi PwC on hankkinut verotuspäätökset kolmelle ulkomaiselle yritykselle, joilla on yhteys Suomeen joko yritysten suomalaisten ty-

34 PwC, Petri Seppälä ja Markku Hakkarainen, tapaaminen 31.5.2017

35 Muun muassa lokakuussa 2017 komissio sai päätökseen tutkinnan Amazonille annetuista veroeduista ja totesi niiden rikkoneen EU-oikeutta. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3701_en.htm

36 Marian Omri Y., The State Administration of International Tax Avoidance, saatavilla osoitteessa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2685642

37 House of Commons Committee of Public Accounts, 2013, Tax avoidance: the role of large accountancy firms, saatavilla osoitteessa: <https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmpubacc/870/870.pdf>

lainmukaisuudesta. Asiakkaille kerrotaan, jos asiakkaan suunnittelemaan toimeen liittyy riski siitä, että veroviranomaiset voivat tulkita toimen veronkierroksi. PwC:n mukaan asiakas eli verovelvollinen tekee päätöksen siitä, miten yritys käsittelee tietyn yksittäisen asian verotuksessa.³⁸

Finnwatchin kyselyyn antamassaan vastauksessa PwC kertoi Suomen veroviranomaisten puuttuneen joihinkin Suomen PwC:n asiakkaiden verotuksellisiin ratkaisuihin, joiden laatimisessa PwC oli neuvonut asiakasta. Tuomioistuimiin asti edenneissä tapauksissa veroviranomaisen kanta on PwC:n mukaan kumottu, eli verovelvollisen tekemät valinnat ja kirjaukset ovat olleet lakia tulkitsevien tuomioistuinten mukaan verotuksellisesti oikeita.

PwC:n omat verovastuulinjaukset eivät mene lakisääteisiä veloitteita pidemmälle. PwC:n Global Tax Code of Conduct korostaa verovelvollisen oikeutta hoitaa veroasiansa haluamallaan tavalla niin kauan, kun noudatetaan lakia³⁹. Suomen PwC kertoi Finnwatchille, että aggressiivinen verosuunnittelu on subjektiivinen käsite, jonka sisältö riippuu asiaa arvioivasta tahosta⁴⁰. PwC ei itse ota kantaa termin sisältöön. Yritys korostaa, että kaikki sen antama neuvonta perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja viranomaisohjeistukseen.

38 PwC, Petri Seppälä ja Markku Hakkarainen, tapaaminen 31.5.2017

39 "It is a general principle that taxpayers have a right to manage their tax affairs provided they act within the law." PwC:n Tax Code of Conduct saatavilla osoitteessa: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/code-of-conduct.html>

40 PwC, Petri Seppälä ja Markku Hakkarainen, tapaaminen 31.5.2017

PwC Suomi vastustaa pakollista julkista maakohtaista veroraportointia – markkinoi omaa veroraportointimalliaan yrityksille

Useat verovälttelystä kiinni jääneet yritykset ovat käynnistäneet viestintäkampanjoita julkaisemalla erilaisia verojalanjälkiraportteja. Verojalanjälkiraportointimalleja niille on markkinoinut myös PwC, jonka raportointimalli on herättänyt kansainvälistä arvostelua⁴¹. Raportointimalleja on kritisoitu muun muassa siitä, että ne paisuttelevat yritysten verovaihtokutsia sisällyttämällä laskelmiin esimerkiksi kuluttajien puolesta tilitettäviä arvonlisäveroja tai yritysten työntekijöiden palkoista perittyjä ansiotuloveroja.

Myös PwC Suomi markkinoi verojalanjälkiraportointia. Yrityksen mukaan sillä kuvataan yrityksen toiminnasta yhteiskunnalle kertyviä veroja ja yrityksen toiminnan vaikutusta ja jakautumista eri maihin⁴².

Samalla kun PwC Suomi markkinoi verojalanjälkiraportointia, se vastustaa monikansallisten yritysten pakollista julkista maakohtaista veroraportointia, jota vero-oikeudenmukaisuuden puolesta toimivat kansalaisjärjestöt, Finnwatch mukaan lukien, ovat ajaneet. Maakohtainen veroraportti antaisi mahdollisuuden arvioida yrityksen efektiivistä yhteisöveroastetta, verosuunnittelurakenteita ja sitä, maksaako yritys verot sinne missä voitto ja arvo syntyvät. PwC kertoo avustavansa säännöllisesti asiakkaitaan veroviranomaisille annettavien lakisääteisten ei-julkisten maakohtaisten veroraporttien laatimisessa ja tietojen keruussa.

PwC Suomi on pitänyt maakohtaista raporttia ongelmallisena muun muassa kilpailukyvyyn, liikesalaisuuksien suojan ja siitä aiheutuvan hallinnollisen taakan vuoksi⁴³.

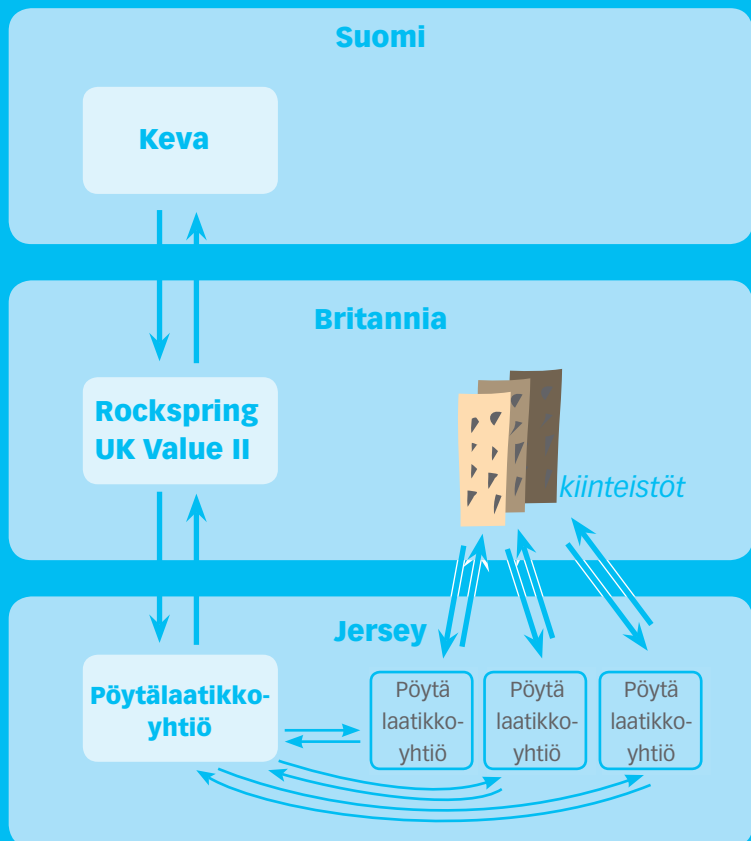
41 Esimerkiksi The American Prospect, Transparently Dishonest, <http://prospect.org/article/transparently-dishonest> (viitattu 17.11.2017); Tax Research UK, PwC, supporting the pretence that tax is paid when it isn't, <http://www.taxresearch.org.uk/Blog/2010/11/29/pwc-supporting-the-pretence-that-tax-is-paid-when-it-isnt/> (viitattu 17.11.2017)

42 PwC, Verojalanjälki, <http://www.pwc.fi/fi/palvelut/veroneuvonta/verojalanjalki.html> (viitattu 16.6.2017)

43 Seppälän mukaan muiden kuin viranomaisten ei tule lähteä ottamaan kantaa verotuksen oikeellisuuteen yksittäistapauksissa. PwC, Petri Seppälä, 4.9.2015, Veroraportointi ei poista ongelmia tai tuo kasvua, <https://uutishuone.pwc.fi/veroraportointi-ei-poista-ongelmia-tai-tuo-kasvua/> (viitattu 27.6.2017)

CASE: PWC ja KPMG avustivat Kevan kiinteistörahaston verojärjestelyssä, jonka tavoitteena oli välttää veroja Britanniassa

Suomessa kunta-alan, valtion, kirkon ja Kelan henkilöstön eläkkeistä huolehtiva eläkelaitos Keva on sijoittanut Rockspring UK Value II -kiinteistörahastoon 56,7 miljoonaa euroa (hankinta-arvo)⁴⁴. Kevalta tietopyynnön kautta saadussa KPMG:n ja Kevan välisessä vuonna 2014 käydyssä kirjeenvaihdossa kuvataan yksityiskohtaisesti kiinteistösijoituksia Isossa-Britanniassa tekevän Rockspring UK Value II -nimiseen rahastoon liittyviä veroparatiisirakenteita, joiden tavoitteena on välttää veroja Britanniassa. Kevan sähköpostikeskustelusta käy ilmi, että alkuperäinen veromuistio rahastorakenteen verovaikutuksista on PwC:n⁴⁵ laatima, minkä lisäksi Keva on tilannut KPMG Suomelta toisen lausunnon Kevan sijoitukseen kohdistuvista verovaikutuksista.

Finnwatchin hallussa olevan KPMG:n lausunnon mukaan Britanniaan rekisteröityneen Rockspring UK Value II -rahaston verovälttely toteutetaan perustamalla rahastolle holding-yhtiö veroparatiisina tunnetulle Jersey saarelle. Jerseylainen holding-yhtiö perustaa edelleen useita uusia yhtiöitä Jersey saarelle, ja vasta nämä yhtiöt hankkivat kiinteistöjä Isosta-Britanniasta. Suoran kiinteistösijoituksen sijaan Kevan rahasto siis kierrättää rahat Jersey kautta.

Keva on mustannut osan lausunnon tekstistä, mutta näkyvillä olevista tiedoista (joissa mainitaan Jerseyssä sijaitsevien yhtiöiden saavan Britanniasta korkotuloja) voidaan päätellä, että sijoitukset Jerseystä Britanniaan on tarkoitus tehdä velkavivulla. Velasta maksettavat korot

pienentävät verotettavaa kiinteistötuloa Britanniassa.

Jerseyssä sijaitsevat yhtiöt taas eivät maksa veroa Isosta-Britanniasta saamastaan kiinteistö- tai korkotulosta Jerseyssä eivätkä ne joudu maksamaan veroa myöskään siirtäessään voittonsa edelleen jerseyläiseen holding-yhtiöön. Jersey ei verota ulkomaisille sijoittajille jaettua voittoa, joten Britanniassa sijaitseva rahasto saa sijoitustuottonsa takaisin Jerseystä ilman veroseuraamuksia.

44 Kevan tilinpäätös, 2016, saatavilla osoitteessa: https://www.keva.fi/globalassets/2-tiedostot/tama-on-keva-tiedostot/sijoitukset-talous-ja-raportointi/2016/tilinpaatos_keva_2016.pdf

45 Muistiosta ei käy ilmi missä maassa toimivasta PwC-yhtiöstä on kyse.

Britannian lainsäädännön mukaan rahastojen saama tulo verotetaan lähtökohtaisesti rahaston osuudenomistajien tulona silloin kun tulo on peräisin Isosta-Britanniasta tai liittyy siellä harjoitettuun liiketoimintaan. Mikäli Kevan rahasto olisi siis sijoittanut suoraan britannialaisiin kiinteistöihin, olisi Britannia voinut periä kiinteistötuloista veroa.

Koska kiinteistöjen omistus on kierrätetty Jersey kautta, Britannian verottaja jää mitä ilmeisimmin nuolemaan näppejään rahaston saamasta tulosta. Verolausunnossaan KPMG:n asiantuntija toteaa asian suoraan: *”rahaston tulon [ei] katsottaisi olevan peräisin Isosta-Britanniasta, vaikka se epäsuorasti muodostuisi britannialaisista kiinteistöistä saadusta tulosta*. KPMG vahvistaa lausunnossaan pitävänsä ehdotettua rahastorakennetta Kevalle verotehokkaana, toisin sanoen, järjestelyn myötä rahasto ja Keva joutuvat maksamaan sijoitustoinnastaan mahdollisimman vähän veroja.

Finnwatchille antamassaan vastauksessa Keva kertoi, ettei rahaston verosuunnittelurakennetta ole rakennettu Kevaa varten, vaan se on sama kaikille rahastoon sijoittaneille tahoille. Kevan mukaan kyseessä on normaali kansainvälisissä kiinteistösijoituksissa käytettävä rakenne. Keva korostaa, että sen tehtävänä on omalta osaltaan turvata sijoitustensa tuotoilla Suomen kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitus. Näin ollen sen ei ole perusteltua maksaa enemmän veroja kuin mitä kansainväliset verolait edellyttävät. Kevan lausunto on luettavissa kokonaan raportin liitteessä 1.

KPMG:n näkemyksen mukaan edellä kuvattu Jersey kautta kierrätettävä kiinteistösijoitus ei ole verojärjestely. Edelleen yritys korostaa, ettei se ole avustanut järjestelyssä vaan pelkästään analysoinut rahastorakenteen verokysymyksiä.⁴⁶

46 KPMG, Hanna Höglund, sähköposti 29.11.2017

2.1.2 KPMG

KPMG-ketjun globaali jäsenyyssyhteisö on KPMG International Cooperative (”KPMG International”) ja sen kotipaikka on Sveitsissä. KPMG:n jäsenyritysten verkosto toimii lähes 190 000 henkilön voimin 152 maassa.⁴⁷ Suomen jäsenyritys on KPMG Oy Ab ja sen liikevaihto syyskuussa 2016 päättyneellä tilikaudella oli 120 miljoonaa euroa⁴⁸. KPMG:n jäsenyritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2016 oli yli 25 miljardia USA:n dollaria⁴⁹. Suomessa KPMG:n palveluksessa on yli 1 000 henkilöä 23 paikkakunnalla⁵⁰. Heistä päätoimisesti veropalveluita antaa noin 200 henkilöä⁵¹.

Myöskään KPMG ei julkista asiakkaitaan, ja sen osallisuutta aggressiivisten verojärjestelyjen suunnitteluun on voitu tarkastella lähinnä kansainvälisten julkisuuteen nousseiden tapausten kautta. Pääosin julkisuudessa esiin tulleet tapaukset perustuvat tuomioistuinten ratkaisuihin maissa, joissa verotusta koskevat oikeusasiakirjat ovat suomalaista käytäntöä laajemmin julkisia (ks. s. 15–16).

Suomessa KPMG:n on epäilty olleen mukana terveys- ja hoivapalveluyritys Mehiläisen kansainvälisen pääomasijoittajan vuonna 2006 tekemään ostoon liittyvässä verojärjestelyissä, joiden seurauksena yrityksen maksamat yhteisöverot vähenivät huomattavasti.⁵² Mehiläinen, jonka tilintarkastajana KPMG toimi, vältti arviolta 10 miljoonaa euroa veroja maksamalla konserniavustuksia omistajayhtiöilleen Ambea Holdingille, Ambealle ja Ambea AB:lle.⁵³ Mehiläisen verosuunnittelua

47 KPMG, Overview, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/about/overview.html> (viitattu 30.10.2017)

48 KPMG, KPMG:n liikevaihto kasvoi 12,1 prosenttia 120 miljoonaan euroon, <https://home.kpmg.com/fi/fi/home/media/lehdistotiedotteet/2016/12/kpmg-n-liikevaihto-kasvoi-12-1-prosenttia-120-miljoonaan-euroon.html> (viitattu 30.10.2017)

49 KPMG, Performance, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/about/performance.html> (viitattu 25.10.2017)

50 KPMG, KPMG yrityksenä, <https://home.kpmg.com/fi/fi/home/tietoa-kpmgsta/kpmg-yrityksena.html> (viitattu 27.6.2017)

51 KPMG, Juha Sääskilahti, sähköposti 16.6.2017

52 Yle, Mehiläinen kiisti ”härskin verokikkailun” syksyllä 2011 – Oikeus pui nyt, oliko sittenkin verojen välttelyä, <https://yle.fi/uutiset/3-9820480> (viitattu 25.10.2017)

53 Mehiläinen, Tilinpäätös 2016, s. 69, saatavilla osoitteessa: https://www.mehilainen.fi/sites/default/files/mehilainen_vuosikatsaus_ja_tilinpaaatos_2016.pdf

Esimerkkejä Big 4 -yhtiöiden osallisuudesta aggressiivisiin verojärjestelyihin tai veronkiertoon

- **VUONNA 2014 BRITANNIAN** hallinto-oikeus⁵⁴ totesi PwC:n asiakasyrityksilleen suunnittelemat monimutkaisiin yritysten sisäisiin lainajärjestelyihin perustuneet järjestelyt veronkierroksi. Tuomion kohteena oli Vocalspruce, tuolloin Britannian pörssiin listautuneen kiinteistöyhtiö Brixtonin tytäryhtiö. Tuomion seurauksena yhtiöltä perittiin 88 miljoonaa puntaa jälkiveroja.⁵⁵
- **VUONNA 2016 BRITANNIAN** hallinto-oikeus⁵⁶ totesi veronkierroksi EY:n Greene King -panimoyritykselle kehittämän, lainajärjestelyihin perustuneen verojärjestelyn. Yritys määrättiin maksamaan 9 miljoonan punnan jälkiverot⁵⁷.
- **EY NEUVOI DISNEYÄ** ja Koch Industries -yhtiötä järjestelyssä, jossa kanavoitiin vuosina 2009–2013 yhtiöiden voittoja tytäryhtiöihin Luxemburgissa. Satojen miljoonien dollarien voittoja verotettiin näin alle yhden prosentin veroasteella. Disney perusti lisäksi Luxemburgiin nk. konsernin sisäisen pankin, joka myönsi korkeakorkoisia lainoja yhtiön muissa maissa toimiville tytäryhtiöille vähentäen näin niiden verotettavaa tulosta⁵⁸.
- **YHDYSVALLOISSA EY:N EDUSTAJAT** ovat myös itse joutuneet tekemisiin oikeuslaitoksen kanssa. Neljä EY:n osakasta tuomittiin vuonna 2010 veropetoksista vankeusrangaistuksiin. EY oli suunnitellut ja massamarkkinoinut verovälttelymekanismeja suuryrityksille ja varakkaille yksityishenkilöille ja salannut niihin liittyviä tietoja verottajalta.
- EY maksoi lopulta Yhdysvaltojen verottajalle yli 120 miljoonaa dollarin sovittelusumman, minkä seurauksena rikossyytteistä itse yhtiötä kohtaan luovuttiin.⁵⁹
- **BRITANNIASSA DELOITTE SUUNNITTELI** Deutsche Bankin Lontoon konttorin yli 300 pankkiirille veroparatiisi Caymansaaria hyödyntävän bonusjärjestelmän, jonka avulla pankki ja sen palveluksessa olleet pankkiirit välttyivät maksamasta 92 miljoonan punnan edestä ansiotuloveroja ja sosiaalivakuutusmaksuja. Vuonna 2016 tuomioistuimien katsoi, että palkitsemisjärjestely oli luotu vain verovälttelytarkoituksessa ja oli siksi verolainsäädännön vastainen. Vastaavaa Deloitteen suunnittelemaa järjestelyä hyödynsi myös UBS-pankki.⁶⁰
- **VUONNA 2017 BRITTITUOMIOISTUIN** totesi Deloitteen vedonlyöntitoimisto Ladbrokesille kehittämän verojärjestelyn veronkierroksi. Järjestelyssä Ladbrokes velkaannutti yhden tytäryhtiöstään keinotekoisesti toiselle, jotta tappioita voitaisiin hyödyntää verotuksellisesti. Britannian verottajan mukaan 10 muutakin yritystä oli yrittänyt välttää veroja vastaavalla Deloitteen laatimalla järjestelyllä.⁶¹
- **VUONNA 2013 BRITANNIASSA** nousi kohu Deloitteen markkinoitua avoimesti verojen minimointiin tähtääviä veroparatiisirakenteita Afrikan köyhimpiin maihin sijoittaville yrityksille.⁶² Deloitteen julkisen veromuiston ”*Investing in Africa through Mauritius*”⁶³ mukaan sijoittaminen Mosambikiin Mauri-

54 Upper Tribunal (Tax and Chancery)

55 Vocalspruce Ltd v The Commissioners for HMRC [2014] EWCA Civ 1302 (30 October 2014); HMRC, HMRC wins in court have protected over 1£ billion, <https://www.gov.uk/government/news/hmrc-wins-in-court-have-protected-over-1-billion>

56 Upper Tribunal (Tax and Chancery)

57 EY oli markkinoitu suunnitelmaa myös monille muille yrityksille. Tuomioistuimen päätöksen myötä verottaja arvioi saavansa suunnitelmaa hyödyntäneiltä yrityksiltä jälkiveroina yli 30 miljoonaa puntaa. Wealth Manager, Taxman calls time on Ernst & Young tax avoidance scheme, 29.7.2016, <http://citywire.co.uk/wealth-manager/news/taxman-calls-time-on-ernst-and-young-tax-avoidance-scheme/a937381> (viitattu 4.10.2017)

58 The New York Times, 10.12.2014, Disney and Koch Industries Had Luxembourg Tax Deals, Journalists' Group Says, <https://www.nytimes.com/2014/12/11/business/disney-and-koch-industries-had-luxembourg-tax-deals-journalists-group-says.html> (viitattu 13.10.2017)

59 Forbes, 1.3.2013, Ernst & Young Pays \$123 Million, Avoids Tax Shelter Prosecution, <https://www.forbes.com/sites/janetnovack/2013/03/01/ernst-young-pays-123-million-avoids-tax-shelter-prosecution/#648274062464> (viitattu 11.7.2017)

60 Oikeusistuimen ratkaisu on saatavissa osoitteessa <http://www.bailii.org/uk/cases/UKSC/2016/13.html>

61 HMRC, tiedote 25.2.2017, Ladbrokes' luck runs out in £71 million tax avoidance case, saatavilla osoitteessa: <http://www.mynewsdesk.com/uk/hm-revenue-customs-hmrc/pressreleases/ladbrokes-luck-runs-out-in-71-pounds-million-tax-avoidance-case-1819320>

62 Guardian, Deloitte promotes Mauritius as tax haven to avoid big payouts to poor African nations, <https://www.theguardian.com/business/2013/nov/03/deloittes-tax-savings-investments-in-poor-countries> (viitattu 27.10.2017)

63 Deloitte, 2013, Investing in Africa through Mauritius, saatavilla osoitteessa: <https://www.kepa.fi/tiedostot/deloitte-mauritius.pdf>

tiukselle perustettavan holdingyhtiön kautta kannattaa, sillä maiden välistä verosopimusta hyödyntämällä esimerkiksi yrityksen Mosambikista maksettavien osinkotulojen lähdeverotus putoaa yli puolella. Järjestelyä markkinoitiin käyttämällä esimerkkinä Kiinasta Afrikkaan tehtävää sijoitusta.⁶⁴

- **VUONNA 2013 DELOITTE** vastasi Britanniassa verokohun keskelle joutuneen kahvilaketju Starbucksin tilintarkastuksesta samalla kun se antoi yhtiölle myös veroneuvontaa. Deloitte väitti julkisuudessa, että Starbucks ei maksanut yhteisöveroja, sillä yhtiön vuokra- ja kiinteistökulut Britanniassa vetivät tuloksen tappiolle.⁶⁵ Tosiasiana Starbucks vältteli veroja laskuttamalla tytäryhtiöitään veroparatiisi Alankomaihin rekisteröidyn brändinsä käyttös-
tä⁶⁶. Julkisen keskustelun tuloksena tehtyjen uudelleenjärjestelyjen jälkeen Starbucks maksoi Isossa-Britanniassa vuonna 2015 lähes yhtä paljon yhteisöveroa kuin 14 aiemman toimivuotensa aikana yhteensä⁶⁷.
- **YHDYSVALLOISSA KPMG TOIMII** tilintarkastajana ja veroneuvojana monialayhtiö General Electricille (GE), joka on kulkenut viimeisen kymmenen vuoden aikana veroskandaalista toiseen⁶⁸. Vuonna 2014 kävi ilmi, että KPMG oli

vuokrannut omia veroasiantuntijoitaan GE:lle, vaikka se toimi samaan aikaan yhtiön tilin-
tarkastajana. Tämän katsottiin vaikuttaneen negatiivisesti KPMG:n puolueettomuuteen tilintarkastajana.⁶⁹

- **YHDYSVALLOISSA TUOMIOISTUIN KATSOI** vuonna 2015 lainvastaisiksi KPMG:n yhdessä Barclays-pankin kanssa luomat aggressiiviset verojärjestelyt, joiden tarkoituksena oli Yhdysvaltojen ja Britannian verojärjestelmien nivoutumattomuuksia hyödyntäen luoda suurille asiakasyrityksille satojen miljoonien dollarien edestä ulkomaista verohyvitystä Yhdysvaltojen verotuksessa⁷⁰.
- **YHDYSVALLOISSA KPMG:N OSAKKAAT** ovat joutuneet rikosvastuuseen vuonna 2010 päättyneissä oikeudenkäynneissä⁷¹. Yhdysvaltojen senaatin pysyvä alakomitea totesi Big 4 -yhtiöiden verosuunnittelua koskevassa selvityksessään KPMG:n myyneen vuosien 1996 ja 2002 välillä verovälttelytuotteita⁷², joiden vuoksi Yhdysvallat oli menettänyt 2,5 miljardin dollarin verotulot. Selvityksen mukaan KPMG oli markkinoinut verotuotetta aggressiivisesti hyödyntämällä muun muassa telemarkkinointia uusien asiakkaiden löytämiseksi.⁷³ Kaikkiaan 17 KPMG:n työntekijää joutui rikossyytteisiin⁷⁴, joista lopulta kolme tuomittiin petoksesta vankeusrangaistuksiin ja sakkoihin⁷⁵. Syytteistä itse KPMG-yhtiötä vastaan luovuttiin vuonna 2005 KPMG:n maksettua 456 miljoonan dollaria sovittelurahaa valtiolle ja

64 Mauritiuksen kaltaisten veroparatiisien avulla toteutetun sopimushoppailun haitallisuutta kehitysmaille on käsitelty Finnwatchin verosopimuksia koskevassa selvityksessä. Finnwatch, 2014, Rikkinäinen veropalapeli, Oikeudenmukaisuuden toteutuminen Suomen solmimissa verosopimuksissa, saatavilla osoitteessa: <https://www.finnwatch.org/images/pdf/verosopimukset5.pdf>

65 The Independent, 26.4.2013, Starbucks is right not to pay UK tax because it makes no profit, says coffee chain's tax advisor, <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/starbucks-is-right-not-to-pay-uk-tax-because-it-makes-no-profit-says-coffee-chains-tax-advisor-8589459.html> (viitattu 13.10.2017)

66 Reuters, 15.10.2012, Special Report - How Starbucks avoids UK taxes, <http://uk.reuters.com/article/uk-britain-starbucks-tax/special-report-how-starbucks-avoids-uk-taxes-idUKBRE89E0EW20121015> (viitattu 13.10.2017)

67 Vuonna 2015 Starbucks maksoi 8,1 miljoonaa puntaa veroa, kun taas vuoden 1998 jälkeen se oli maksanut veroa yhteensä vain 8,6 miljoonaa puntaa 3 miljardin punnan myynnistään huolimatta. The Guardian, 15.12.2015, Starbucks pays UK corporation tax of £8.1m, <https://www.theguardian.com/business/2015/dec/15/starbucks-pays-uk-corporation-tax-8-million-pounds> (viitattu 13.10.2017)

68 Esim. New York Times, 24.3.2011, G.E.'s Strategies Let It Avoid Taxes Altogether, <http://www.nytimes.com/2011/03/25/business/economy/25tax.html?mcubz=2>; US Securities Exchange Commission press release, 4.8.2009, SEC Charges General Electric With Accounting Fraud, <https://www.sec.gov/news/press/2009/2009-178.htm> (viitattu 11.7.2017)

69 Securities and Exchange Commission, Report of Investigation Pursuant to Section 21(a) of the Securities Exchange Act of 1934: KPMG, LLP, saatavilla osoitteessa: <https://www.sec.gov/litigation/investreport/34-71390.pdf>

70 Salem Financial Inc. v. United States, 2014-5027, saatavilla osoitteessa: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/cafc/14-5027/14-5027-2015-05-14.html>

71 Reuters, Appeals court upholds KPMG tax shelter convictions, <http://www.reuters.com/article/us-kpmg-tax-shelters/appeals-court-upholds-kpmg-tax-shelter-convictions-idINTRE67Q4KV20100827>

72 Kyseessä olivat niin sanotut BLIPS-tuotteet (Bond Linked Issue Premium Structure), joiden avulla sijoittajille luotiin keinotekoista velkaa verojen välttämiseksi.

73 Committee on Governmental Affairs, United States Senate, S. Prt. 108-34, saatavilla osoitteessa: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CPRT-108SPRT90655/pdf/CPRT-108SPRT90655.pdf>

74 US Department of Justice, press release, 17.10.2005, http://www.justice.gov/opa/pr/2005/October/05_tax_547.html (viitattu 11.7.2017)

75 Reuters, Appeals court upholds KPMG tax shelter convictions, <http://www.reuters.com/article/us-kpmg-tax-shelters/appeals-court-upholds-kpmg-tax-shelter-convictions-idINTRE67Q4KV20100827>

yhtiön myönnyttyä erityisten valvontatoimien alle syyskuuhun 2008 saakka⁷⁶.

- **EUROOPASSA KPMG ON** PwC:n tapaan (ks. s. 16) hankkinut asiakkaidensa puolesta kansainvälistä arvostelua herättäneitä salaisia verotuspäätöksiä Luxemburgin verottajan kanssa yhteisöverojen välttämiseksi⁷⁷.
- **BRITANNIASSA KPMG:N SUUNNITTELEMAA** aggressiivista verovälttelyä on liittynyt myös arvonlisäveroihin. Vuonna 2015 Britannian korkein oikeus katsoi verolakien vastaiseksi KPMG:n suunnitteleman verojärjestelyn, johon liittyvien veroparatiisijärjestelyjen avulla Pendragon Group oli yrittänyt välttää maksamasta lain mukaisia arvonlisäveroja.⁷⁸
- **KANADASSA KPMG:N VARAKKAILLE** yksityishenkilöille markkinoitiin mansaarelaisia pöytälaatikkoyhtiöitä, joiden avulla vältettiin veroja miljoonien Kanadan dollareiden edestä vuosien 1999 ja 2012 välisenä aikana.⁷⁹ Medialähteiden mukaan KPMG markkinoi kulissiyhtiöitä asiakkaille, joilla oli vähintään 10 miljoonan Kanadan dollarin varallisuus. Asiakkaille tarjottiin suojaa velkojilta ja mahdollisuutta saada verovapaita tuloja. KPMG:n veloitus perustui 15 prosentin osuuteen siitä veromäärästä, jonka asiakkaat välttäisivät maksamasta verottajalle.⁸⁰

76 Washington Post, Charge Against KPMG Dropped, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/01/03/AR2007010301883.html> (viitattu 29.6.2017)

77 ICIJ, New Leaks Reveals Luxembourg Tax Deals for Disney, Koch Brothers Empire, <https://www.icij.org/project/luxembourg-leaks/new-leak-reveals-luxembourg-tax-deals-disney-koch-brothers-empire> (viitattu 29.6.2017)

78 The Supreme Court, Judgement, Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Appellant) v Pendragon plc and others (Respondents), saatavilla osoitteessa: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2013-0197-judgment.pdf>

79 CBC News, 2.3.2017, KPMG offshore tax dodge a 'façade' designed to hide money, ex-client says, <http://www.cbc.ca/news/business/kpmg-offshore-tax-dodge-1.4002778> (viitattu 29.6.2017)

80 KPMG, 9.9.2015, KPMG offshore 'sham' deceived tax authorities, CRA alleges, <http://www.cbc.ca/news/business/kpmg-offshore-sham-deceived-tax-authorities-cra-alleges-1.3209838> (viitattu 29.6.2017)

voidaan pitää aggressiivisena, ja Verohallinto on puuttunut järjestelyyn. Myös verotuksen oikaisulautakunta on hylännyt Mehiläisen Verohallinnon ratkaisuun liittyvän oikaisuvaatimuksen.⁸¹ Mehiläinen on valittanut päätöksestä hallinto-oikeuteen⁸². KPMG kertoi Finnwatchille ettei se voi kommentoida yksittäisiä yrityksiä koskevia kysymyksiä⁸³. Yhtiö ei kommentoinut mahdollista osuuttaan Mehiläisen järjestelyihin myöskään Ylelle⁸⁴.

Suomen KPMG:n mukaan sen palveluihin ei kuulu lainkaan verojärjestelyjen suunnittelua vaan yritys tekee vain *liiketoiminnallisten* järjestelyjen verotuskohtelun arviointia. Finnwatch tiedusteli KPMG:ltä millä tavalla se erottaa ei-liiketoiminnalliset ja liiketoiminnalliset järjestelyt toisistaan. KPMG:n mukaan järjestely, "jossa oikeudellinen muoto ei vastaa järjestelyn tosiasiallista luonnetta, ei ole liiketoiminnallinen". Yritys kertoo, että tämä tarkoittaa esimerkiksi tilanteita, joissa yrityksen tosiasiallinen toiminta ei vastaa järjestelyssä muodollisesti päätettyä tai sovittua. Lisäksi tosiasiallisen toiminnan pitää vastata muodollisesti sovittua, eli pelkästään järjestelyn muodollinen toteuttaminen sovittulla tavalla ei KPMG:n näkemyksen mukaan riitä täyttämään liiketoiminnallisen järjestelyn edellytyksiä. Yritys ei halunnut selventää vastaustaan konkreettisella esimerkillä.⁸⁵

Finnwatchille antamassaan vastauksessa KPMG kertoi, että joissain harvoissa tapauksissa Verohallinnon tai Veronsaajien oikeudenvalvontayksikön (VOVA) näkemys järjestelyn verokohtelusta ei ole vastannut KPMG:n arvioita, ja järjestely on korkeimmassa hallinto-oikeudessa todettu veron kiertämiseksi. Seurauksena asiakasyritykset ovat joutuneet maksamaan verot, joita järjestelyllä pyrittiin välttämään, sekä mahdolliset veronkorotukset ja viivästysseuraamukset.

81 Ibid.

82 Yle, Mehiläinen kiisti "härskin verokikkailun" syksyllä 2011 – Oikeus pui nyt, oliko sittenkin verojen välttelyä, <https://yle.fi/uutiset/3-9820480> (viitattu 25.10.2017)

83 KPMG, sähköposti, Juha Sääskilahti, 30.6.2017

84 Yle, Mehiläinen kiisti "härskin verokikkailun" syksyllä 2011 – Oikeus pui nyt, oliko sittenkin verojen välttelyä, <https://yle.fi/uutiset/3-9820480> (viitattu 25.10.2017)

85 KPMG, sähköpostit Hanna Höglund ja Juha Sääskilahti, 12.–17.10.2017

KPMG-ketjun vastuullisen verokäytännön periaatteet⁸⁶ eivät Finnwatchin näkemyksen mukaan mene lakisääteisiä veloituksia pidemmälle. Periaatteissa korostetaan hyvää yhteistyötä veroviranomaisten kanssa. Periaatteiden mukaan KPMG saattaa keskustella asiakkaidensa kanssa KPMG:n veroneuvojen todennäköisestä vaikutuksesta yhteisöihin ja sidosryhmiin sekä mahdollisista maineriskeistä silloin kun tämä on soveliasta⁸⁷. Aggressiivista verosuunnittelua tai siitä pidätyistä ei mainita periaatteissa erikseen. Periaatteiden mukaan KPMG antaa suosituksia asiakkaalleen, jos laintulkinta on todennäköisesti oikea⁸⁸.

Yritysvastuupalveluna Suomen KPMG tarjoaa PwC:n tapaan verojalanjälkeä koskevaa raportointityökälyä⁸⁹.

2.1.3 EY

Ernst & Young -ketju eli EY toimii 152 maassa yli 230 000 työntekijän voimin. Sen globaali organisaatio on brittiläinen Ernst & Young Global Limited ("EY Global"), jonka jäsen suomalainen Ernst & Young Oy on⁹⁰. Suomessa EY on kolmanneksi suurin Big 4 -yritys 113 miljoonan euron liikevaihdollaan⁹¹. Yrityksen vero- ja lakiyksikössä Suomessa työskentelee keskimäärin 190 henkilöä. EY:n vastaavissa yksiköissä globaalisti työskentelee yhteensä yli 51 000 henkilöä.⁹²

86 KPMG, Principles for a Responsible Tax Practice, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/campaigns/2015/01/tax-transparency-morality.html> (viitattu 29.6.2017)

87 "Whenever relevant and practical to assess, we may discuss with clients any likely impact of any tax advice we give on relevant communities and stakeholders and any potential reputational risk."

88 "We shall make recommendations to clients only where we consider, at least on the balance of probabilities, that the relevant interpretation of law is correct."

89 KPMG, Verojalanjälki, <https://home.kpmg.com/fi/fi/home/tietoa-kpmgsta/kpmg-yrityksena/vuosikertomus/verojalanjalki.html> (viitattu 11.7.2017)

90 EY Suomi, Läpinäkyvyyskertomus 2016, saatavilla osoitteessa: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_L%C3%A4pin%C3%A4kyvyysraportti_2016/\\$FILE/2016_TransparencyReport_Finland_FINAL.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_L%C3%A4pin%C3%A4kyvyysraportti_2016/$FILE/2016_TransparencyReport_Finland_FINAL.pdf)

91 EY, tilikausi 1.7.2016-30.6.2017, EY lyhyesti, <http://www.ey.com/fi/fi/newsroom/facts-and-figures> (viitattu 30.10.2017)

92 EY, sähköposti, 16.10.2017

EY:n maailmanlaajuinen menettelysäännöstö EY Global Code of Conduct ei sisällä ohjeita aggressiivisen verosuunnittelun välttämistä⁹³. Suomen EY kertoi Finnwatchille soveltavansa laatustandardeja, joiden johdosta toimeksiannosta vastaava asiantuntija on velvollinen konsultoimaan toista asiantuntijaa, mikäli käsillä oleva verokysymys on tulkinnanvarainen⁹⁴. EY kertoo myös, että sillä on tiukat asiakkuuden hyväksymiseen liittyvät sisäiset säännöt ja periaatteet.

Finnwatchille antamassaan vastauksessa EY kertoi, ettei sillä ole tietoa, että sen suomalaisille yrityksille suunnittelema järjestelyitä olisi viimeisen viiden vuoden aikana arvioitu suomalaisten tuomioistuimien toimesta veronkierroksi.

Kansainvälisesti EY:n jäsenyritykset ovat suunnitelleet, markkinoineet ja toteuttaneet aggressiivisia verovälttelyjärjestelyjä useille kansainvälisille yrityksille. Osa järjestelyistä on todettu tuomioistuimissa veronkierroksi (ks. esimerkkejä sivulla 14).

2.1.4 DELOITTE

Kansainvälinen Deloitte-ketju toimii yli 150 maassa ja työllistää maailmanlaajuisesti yli 244 000 henkilöä. Jäsenyysyhteisö on Britanniaan rekisteröity Deloitte Touche Tohmatsu Limited -yhtiö ("Deloitte Global"), ja sen suomalainen jäsenyritys on Deloitte Oy⁹⁵. Suomen Deloitteen palveluksessa veroasiantuntijoita on yhteensä noin 85⁹⁶. Suomessa Deloitte Oy on Big 4 -yrityksistä pienin noin 60 miljoonan euron liikevaihdollaan⁹⁷.

93 Menettelysäännöissä todetaan, että EY hylkää epäeettiset tai laittomat liike-elämän käytännöt. Menettelysäännöissä ei kuitenkaan täsmennetä, mikä on EY:n näkemyksen mukaan epäeettistä. Ernst & Young, 2017, Global Code of Conduct, saatavilla osoitteessa: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Ernst-Young_Global_Code_of_Conduct/\\$FILE/EY_Code_of_Conduct.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Ernst-Young_Global_Code_of_Conduct/$FILE/EY_Code_of_Conduct.pdf)

94 EY, sähköposti, 16.10.2017

95 Suomen Deloitteen nettisivut: <https://www2.deloitte.com/fi/en.html> (viitattu 3.7.2017)

96 Deloitte, Outi Ukkola, sähköposti 6.10.2017

97 Deloitte, Läpinäkyvyyskertomus 2017, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/fi/Documents/about-deloitte/Läpinäkyvyysraportti%202017.pdf>

Deloitte-ketjulla on kaksi maailmanlaajuista vastuullisuusohjeistoa, The DTTL Code of Ethics and Professional Conduct⁹⁸ ja The Global Principles of Business Conduct⁹⁹, mutta kummassakaan ei suoraan mainita verovastuuta. Suomen Deloitteen mukaan Deloitteen maailmanlaajuinen ohjaus veropalveluissa kuitenkin perustuu ajatukseen ”responsible tax”.

Finnwatch kysyi Deloittelta määritelmän sisältöä ja lähdettä, mutta Deloitte kertoi, ettei käsitettä ole määritelty tarkemmin. Deloitteen mukaan termi kiteytyy ”kulttuuriin, jossa toimitaan vastuullisesti ja eettisesti kestävin periaattein”¹⁰⁰. Deloitte kertoo arvioivansa jokaisen potentiaalisen asiakkaan rehellisyyttä (integrity). Asiakassuhteen saa solmia ja sitä ylläpitää vain sellaisten yksilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden toiminta on laillista. Asiakastoimeksiannosta kieltäytymisen syyksi riittää Deloitteen mukaan toimeksiannon epäilyttävyys. Yritys kertoo kieltäytyneensä asiakastoimeksiannoista sisäisten ohjeidensa perusteella joitakin kertoja.

Britannian Deloitte on laatinut sille itselleen veroneuvontaa koskevat periaatteet, joiden mukaan se ei tarjoa asiakkailleen erittäin keinoitekoisia verojärjestelyitä. Periaatteiden mukaan verosuunnittelun tulee olla kaupallisen ja taloudellisen sisällön mukainen. Britannian Deloitteen mukaan se neuvoo asiakkaitaan verojärjestelyissä, joiden osalta sillä on korkea luottamus siihen, että Deloitteen näkemys on oikea ja että näkemys kestäisi tarkastelun myös tuomioistuimissa. Lisäksi Britannian Deloitte ottaa huomioon verojärjestelyiden vaikutuksen asiakkaidensa maineeseen.¹⁰¹

98 Deloitte, Code of Ethics and Professional Conduct, saatavilla osoitteessa: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/sg/Documents/about-deloitte/sea-about-code-of-ethics.pdf>

99 Deloitte, Code of Ethics and Professional Conduct, saatavilla osoitteessa: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/sg/Documents/about-deloitte/sea-about-code-of-ethics.pdf>

100 Deloitte, Outi Ukkola, sähköposti 4.7.2017

101 Deloitte, Our tax advisory principles, saatavilla osoitteessa: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/tax/uk-tax-tax-advisory-principles.pdf>

Vastauksessaan Finnwatchin kyselyyn Deloitte kertoi verottajan puuttuneen joihinkin yrityksen asiakkailleen suunnittelemiin tai hyväksymiin verojärjestelyihin. Deloitteen mukaan sen asiakkailta on ollut veroritoja tulkinnallisissa kysymyksissä. Näissä tapauksissa Veronsaajien oikeudenvallontaysikkö on yrityksen mukaan sekä hävinnyt että voittanut hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olleita tapauksia. Vovan voittamissa tapauksissa asiakasyritykset ovat joutuneet maksamaan verot, joita järjestelyllä pyrittiin välttämään, sekä mahdolliset veronkorotukset ja viivästyseuraamukset.

Suomen Deloitte ei tee selkeää kirjallista sitoutumista em. Britannian jäsenyrityksen laatimiin verovastuuperiaatteisiin, vaikka se viittasi niihin Finnwatchille antamassaan vastauksessa. Deloitte korostaa, että merkittävä osa sen Suomessa ja globaalisti tehtävästä työstä on asiakkaiden lakisäateisten verovelvoitteiden täyttämiseen liittyvää compliance-työtä.

Kansainvälisesti Deloitte on suunnitellut useita aggressiivisia verojärjestelyitä, joita on todettu tuomioistuimissa laittomiksi. Tapauksia on noussut esiin erityisesti Euroopassa (ks. s. 14–15).

2.2 MUUT TILINTARKASTUS- JA KONSULTTIVERKOSTOT SEKÄ TILITOIMISTOT

Big 4 -yritysten lisäksi vastaavalla kansainvälisellä liiketoimintakonseptilla toimii useita pienempiä globaaleja ja alueellisia tilintarkastus- ja konsultointiverkostoja. Näistä osalla on jäsenyritys myös Suomessa (ks. taulukko 1). Kansainvälisten yritysverkostojen lisäksi myös kansallisesti toimivat tilitoimistot saattavat tarjota taloushallinnon palveluiden lisäksi veropalveluita.

Myös pienempien kansainvälisten tilintarkastusyhtiöiden suunnittelemat tai avustamat verojärjestelyt ovat olleet verottajan huomion kohteena useissa maissa.

Suomessakin toimivan BDO-ketjun yhdysvaltalainen toimisto maksoi 2012 vuonna 50

miljoonaa dollaria sopiakseen liittovaltion syyttäjän kanssa veropetostutkinnan koskien sen vuosien 1997–2003 välisenä aikana markkinoimia veronkierroksi katsottuja verotuotteita.¹⁰² Kaksi yhtiön entistä johtajaa tuomittiin samasta järjestelystä sakko- ja vankeusrangaistuksiin vuonna 2014.¹⁰³ BDO Suomi kertoi Finnwatchille, ettei Verohallinto ole yrityksen tietojen mukaan puuttunut Suomessa BDO:n suunnittelemiin järjestelyihin.

Suomalaisten auktorisoitujen tilintarkastajien omistama Nexia-tilintarkastusyhteisö tavoittelee verosuunnittelupalveluissaan muun muassa kokonaisverorasituksen minimoimista¹⁰⁴. Suomessa 30 henkilön organisaatiolla toimiva Nexia kuuluu kansainväliseen Nexia International -ketjuun, jonka kansainvälistä osaamista ja kontakteja Nexia kertoo tarjoavansa asiakkailleen¹⁰⁵. Panaman papereiden perusteella Nexia Internationalin toisen jäsenyrityksen, maltalaisen Nexia BT:n, epäillään auttaneen asiakastaan kiertämään veroja yhdessä asianajotoimisto Mossack Fonsecan kanssa veroparatiiseja hyödyntävien laskutusjärjestelyjen avulla.¹⁰⁶ Suomalainen Nexia ei vastannut lainkaan Finnwatchin kyselyyn.

Grant Thornton Finlandissa toimii 5–6 veroasiantuntijaa ja se kuuluu yli 130 maassa toimivaan Grant Thornton -ketjuun. Ketjun yhdysvaltalaisen jäsenyrityksen asiakkaat ovat joutuneet verottajan valvonta- ja oikeus-toimien kohteeksi veronkierroksi katsottujen, Grant Thorntonin suunnitteleminen verojärjestelyiden takia¹⁰⁷. Grant Thornton

LLP tuomittiin vuonna 2016 maksamaan vahingonkorvauksia ja sakkoja lähes 100 miljoonaa dollaria aggressiivisen verojärjestelyn markkinoimisesta. Kentuckyn korkeimman hallinto-oikeuden¹⁰⁸ mukaan Grant Thornton salasi tietoisesti kantajalta arvionsa siitä, että verottaja katsoisi peräti 90 prosentin todennäköisyydellä Grant Thorntonin markkinoiman verotuotteen käytön veronkierroksi¹⁰⁹. Suomen Grant Thornton kertoi Finnwatchille, ettei verottaja ole puuttunut sen suunnittelemiin tai neuvomiin järjestelyihin Suomessa.

Osa tilintarkastusyhteisöistä keskittyvät palveluissaan veroparatiisyhtiöiden perustamiseen. Esimerkiksi kansainvälinen Comistar-ketju¹¹⁰, jolla on toimisto myös Suomessa¹¹¹, kannustaa verkkosivujensa etusivulla perustamaan holdingyhtiöitä Sveitsiin, koska holdingyhtiö voi mm. ”omistaa ulkomaisia yhtiöitä ja saada niistä osinkoja, vuokrata tai lisensoida tavaramerkkejä tai muita IP-oikeuksia, lainata rahaa eri yhtiöille, tarjota konsultointi- ja managerointipalveluita yms”. Yhtiön markkinoimateriaalissa mainitut transaktiot ovat juuri sellaisia, joita voidaan käyttää voitonsiirron välineenä verojen välttämiseksi varsinaisissa liiketoimintamaissa. Comistar-ketju ei vastannut lainkaan Finnwatchin lähettämään kyselyyn.

Comistaria vastaavalla liiketoimintamallilla toimii Novasigma-yritysketju, jonka asiantuntijoista osa on suomalaisia. Yritys kertoo toimivansa 29 valtiossa; pääkonttori sillä on Gibraltarilla. Novasigma tarjoaa asiakkailleen muun muassa verotuksellisen asuinvaltion hankkimispalvelua ja offshore-yhtiön perustamista esimerkiksi Seychellelle

102 Forbes, 13.6.2012, BDO Admits Generating \$6.5 Billion In Phony Tax Shelter Losses, Pays \$50 Million, <https://www.forbes.com/sites/janet-novack/2012/06/13/bdo-admits-generating-6-5-billion-in-phony-tax-shelter-losses-pays-50-million/#29f7f8e656c4> (viitattu 3.7.2017)

103 Reuters, 10.6.2014, Two ex-BDO vice chairmen get prison for tax shelter scheme, <https://www.reuters.com/article/us-bdo-tax-evasion-sentencing/two-ex-bdo-vice-chairmen-get-prison-for-tax-shelter-scheme-idUSKBN0EK20I20140609> (viitattu 31.10.2017)

104 Nexia Tilintarkastusyhteisö, Yritys, <http://www.nexia.fi/yritys> (viitattu 7.7.2017)

105 Nexia, Yritys, <http://www.nexia.fi/yritys> (viitattu 10.11.2017)

106 Times of Malta, Tax evasion probe to start on Panama Papers, 16.4.2016, <https://www.timesofmalta.com/articles/view/20160416/local/tax-evasion-probe-to-start-on-panama-papers.608952> (viitattu 7.7.2017)

107 Kansas City, Business Journal, 13.6.2014, Lawsuit:

Grant Thornton knew about 'Dr. Poof', <https://www.bizjournals.com/kansascity/news/2014/06/13/lawsuit-grant-thornton-dr-poof-tax-fraud.html> (viitattu 7.7.2017); Kenny S. Thomas, et al vs. Grant Thornton LLP, <https://law.justia.com/cases/missouri/court-of-appeals/2015/wd78122.html>

108 Commonwealth of Kentucky, Court of Appeals

109 Yung et al. v. Grant Thornton LLP et al, 07-CI-2647, saatavilla osoitteessa: <http://www.woodllp.com/Publications/Articles/pdf/Yung.pdf>; No, 2014-CA-001957-MR, <https://law.justia.com/cases/kentucky/court-of-appeals/2016/2014-ca-001957-mr.html>

110 Comistar-ketjulla on Comistarin nettisivujen mukaan jäseniä yli 20 maassa henkilökuntineen ja Affiliate kumppaneita yli 30 maassa.

111 Comistar, <http://comistar.com/fi/>

nollaverotuksen ja korkean yksityisyyden suojan vuoksi¹¹². Kuten Comistar, myöskään Novasigma ei vastannut lainkaan Finnwatchin kyselyyn.

Suomalaisille offshore- eli veroparatiisiyhtiöitä markkinoivat myös useat muut ulkomaiset yritykset tai toimijat, kuten tax-optimization.eu, jonka taustalla olevaksi yritykseksi mainitaan latvialainen Global Synergy Group. Nettisivuilla annetaan suomalaisen edustajan puhelinnumero¹¹³. Yritys kertoo perustavansa asiakkailleen offshore-yhtiöitä useilla oikeudenkäyttöalueilla. Offshore-yhtiöt sillä on jo valmiina pöytälaatikossa, ja asiakas voi ottaa ne käyttöön 24 tunnin kuluessa. Markkinointimateriaalissaan yritys lupaa asiakkaille verosäästöjä sekä anonymiteettiä ja suojaa oikeuslaitokselta¹¹⁴. Kuten monet muut avoimesti verovälttelymekanismeja markkinoivat yritykset, myöskään Global Synergy Group ei vastannut Finnwatchin yhteydenottoihin.

Yhdelläkään konsulttiverkostolla tai tilitoimistoilla ei ole selkeitä verovastuulinjauksia. Esimerkiksi BDO kertoo noudattavansa muun muassa tilintarkastuslalla yleisesti hyväksytyjä eettisiä sääntöjä ja ohjeita¹¹⁵.

Tilintarkastajien edunvalvontayhdistys on Suomen Tilintarkastajat ry¹¹⁶ ja tilintarkastusyhteisöjen tulee noudattaa toiminnassaan myös hyvää tilintarkastustapaa, jonka osana tulevat noudatettavaksi Kansainvälisen tilintarkastajaliiton IFACin (International Federation of Accountants) eettiset säännöt. Nämä säännöt koskevat kuitenkin vain tilintarkastusta eivätkä aseta veropalveluiden sisältöä koskevia vastuullisuuslinjauksia.¹¹⁷

112 Yritys kertoo, että OECD ja yksittäiset valtiot painostavat Seychellejä jatkuvasti murtamaan korkeaa yksityisyyden suojaansa päästäkseen verottamaan maahan rekisteröityneitä yhtiöitä tai maassa kirjoilla olevia ulkomaalaisia yksityishenkilöitä. <http://novasigma.fi/seychelles/>

113 Global Synergy Group, <http://tax-optimization.eu/fi>

114 "Preserve your wealth in a jurisdiction where judgement of world wide courts are not recognized".

115 BDO Oy, Marja Hokkanen, sähköposti 3.6.2017

116 Suomen tilintarkastajien verkkosivut: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/>

117 On kuitenkin syytä huomauttaa, että pakottava lainsäädäntö tilintarkastuspalveluiden ja verokonsultoinnin tarjontaa koskien on viime aikoina tiukentunut EU:n tilintarkastusdirektiivin muutosdirektiivin

Yritykset viittasivat vastauksissaan myös alan etujärjestöjen omiin eettisiin ohjeistoihin. Näistä yksi on Suomen veroasiantuntijat ry, joka on vuonna 2001 perustettu verokonsultteina työskentelevien veroasiantuntijoiden edunvalvontayhdistys. Yhdistys on jäsenenä yleiseurooppalaisessa Confédération Fiscale Européenne (C.F.E.) järjestössä¹¹⁸.

Veroasiantuntijat ry on laatinut verokonsulteille eettiset ohjeet¹¹⁹, joissa eettisyys ei kuitenkaan mene lakisääteisiä velvoitteita pidemmälle: ohjeiden mukaan "[v]erokonsultointiin liittyvän neuvon ja ohjeen tulee olla käytännöllinen, luotettava ja voimassaolevien oikeussääntöjen mukainen". Ohjeet eivät sisällä konkreettisia yritys vastuuta koskevia sitoumuksia: ohjeiden mukaan jäsenet ovat sitoutuneet muun muassa rehellisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Oikeudenmukaisuuden sisältöä ei kuitenkaan määritellä tarkemmin. Ohjeet eivät mainitse lainkaan aggressiivista verosuunnittelua tai siitä pidättäytymistä.

Finnwatchin kyselyyn jättivät kokonaan vastaamatta Talenom, Norlic, Nexia, Aallon Tilitoimisto, TietoAkseli (UHY International -ketju), BTF Finland, Moore Stephens Rewinet, Suomen Tilintarkastajaverkko, Comistar Helsinki, Novasigma, Global Synergy Group, Adekva Tilintarkastus, Veropalvelu Sofia, Digital Audit Company, SYS Audit, Tilintarkastustoimisto Reviisori sekä Suomen Talousverkko.

Lisäksi AST-Accounting Services Tilimatic sekä Accountor Helsinki ja Soinio & Co kertoivat, etteivät ne tarjoa lainkaan verokonsultointia tai sitä tehdään niin vähäisissä määrin, että ne eivät sen vuoksi kokeneet Finnwatchin kyselyä itselleen relevantiksi.

(2014/56/EU) ja tilintarkastusasetuksen (EU N:o 537/2014) myötä. Uudessa tilintarkastusasetuksessa on lista niin sanotuista kielletyistä palveluista, joita yleisen edun kannalta merkittävät yhtiöt eivät saa ostaa tilintarkastajaltaan. Konsultointia on tässä yhteydessä rajattu osittain.

118 Confédération Fiscale Européenne, lisätietoa: <http://www.cfe-eutax.org/frontpage>

119 Suomen veroasiantuntijat ry, Suomen veroasiantuntijat ry:n eettiset ohjeet verokonsulteille, <http://veroasiantuntijat.fi/saannot/eettiset-ohjeet/> (viitattu 16.6.2017)

2.3 LIIKEJURIDIikkaan ERIKOISTUNEET LAKI- JA ASIANAJOTOIMISTOT

Suomessa toimii useita liikejuridiikkaan erikoistuneita laki- ja asianajotoimistoja, jotka tarjoavat muiden palveluiden ohella myös verotukseen ja verojärjestelyihin liittyviä oikeudellisia palveluita. Isot laki- ja asianajotoimistot kilpailevat periaatteessa samoilla markkinoilla suurten tilintarkastusyhteisöjen kanssa, mutta usein ne toimivat myös yhteistyössä keskenään¹²⁰.

Asiakkaina suomalaisilla laki- ja asianajotoimistoilla on sekä pk-yrityksiä että varakkaita yksityishenkilöitä, mutta myös isoja kansainvälisiä pörssiyrityksiä toimistosta riippuen. Veropalveluita tarjotaan yrityksille osana kokonaisvaltaista juridista palvelutarjontaa ja asiakassuhdetta, mutta myös yksittäisinä toimeksiantoina.

Asianajotoimistot tarjoavat asiakkailleen myös aktiivista verosuunnittelua. Usein kontekstina ovat kansainväliset yrityskaupat, joihin liittyy esimerkiksi aineettoman omaisuuden myyntiin ja keskittämiseen liittyviä verotuksellisia kysymyksiä tai listautumisiin liittyviä rahoitusjärjestelyitä. Asianajotoimistot eivät sen sijaan yleensä hoida verotukseen liittyviä compliance-palveluita, kuten veroilmoituksia asiakkaidensa puolesta, vaan näitä palveluita tarjoavat lähinnä tilitoimistot ja veroasioihin keskittyneet muut palveluntarjoajat.

Joillakin Suomessa toimivilla asianajotoimistoilla on toimistoja Suomen lisäksi myös muissa Pohjoismaissa, kuten Suomen suurimmalla asianajotoimistolla Roschierilla¹²¹, ja Venäjällä, kuten asianajotoimisto Hannes Snellmannilla¹²². Alueellisella osaamisella ne hankkivat asiakkaiskseen kansainväli-

siä yrityksiä, joilla on liiketoimintaa Suomen naapurimaissa.

Asianajotoimistot DLA Piper Finland Oy, Eversheds, White & Case ja Bird & Bird kuuluvat puolestaan kukin useassa maassa toimivaan kansainväliseen asianajotoimistoketjuun, jotka voivat tarjota lakipalveluita globaalisti. Lisäksi osa suurimmista suomalaisista asianajotoimistoista on jäsenenä globaaleissa lakitoimistojen yhteistyöverkostoissa¹²³.

Yksi vanhimmista verotukseen erikoistuneista asianajotoimistoista Suomessa on jo vuonna 1911 perustettu Borenium, jolla on palveluksessaan yksitoista verotukseen erikoistunutta kokoaikaista juristia. Boreniumin nettisivujen mukaan sen veropalveluiden asiakaskuntaan kuuluu pääomarahastoja, institutionaalisia sijoittajia, pankkeja, kansainvälisiä yrityksiä ja perheyrityksiä, yhdistyksiä, viranomaisia ja yksityishenkilöitä.¹²⁴ Borenium on jäsenenä maailmanlaajuisessa veroneuvojen organisaatiossa Taxandissa, johon kuuluu yli 400 osakasta ja yli 2 000 veroneuvojaa noin 40 maassa.¹²⁵

Borenium on julkisuudessa aktiivinen keskustelija, joka on arvostellut muun muassa Verohallinnon ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja veronkiertokysymyksissä¹²⁶. Medialähteiden mukaan Borenium on edustanut varojaan veroparatiiseihin piilottaneita aktiivisia katujia näiden tekemissä verotuksen oikaisuvaatimuksissa. Yrityksen on myös kerrottu tehneen vaikuttamistyötä Verohallinnon ja poliittisten päättäjien suuntaan tehokasta katumista koskevan lain puolesta.¹²⁷

123 Esimerkiksi Lexia Asianajotoimisto on Meritas Law Firms Worldwide -yhteistyöverkoston jäsen.

124 Borenium, Tax, <http://www.borenium.com/services/tax/> (viitattu 1.12.2017)

125 Taxand, About us, <https://www.taxand.com/about-us/> (viitattu 22.6.2017)

126 Kauppalehti, Verosuunnittelun ja veronkierron raja himmenee, <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/verosuunnittelun-ja-veronkierron-raja-himmenee/EHr22bf8> (viitattu 22.11.2017); Kauppalehti, Elinkeinoelämä vaatii suitsia verottajalle, <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/elinkeinoelama-vaatii-suitsia-verottajalle/s8fwHnat>

127 Suomen Kuvalehti, Armahduksia varakkaille: Verohallinto on jo vuosia jakanut syytesuojaa Sveitsiin rahojaan piilottaneille, <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/armahduksia-varakkaille-verohallinto-jo-vuosia-jakanut-syytesuojaa-sveitsiin-rahojaan-piilottaneille/?shared=994537-f52b4a23-4> (viitattu

120 Esimerkiksi Suomessakin toimiva kansainvälinen asianajotoimisto Bird & Bird aloitti Britanniassa kansainvälisen veroriitojen ratkaisutoiminnan yhteistyössä PwC:n kanssa. Bird & Bird, Bird & Bird establishes international tax disputes practice with appointment of two partners and team from PwC, <https://www.twobirds.com/en/news/press-releases/2017/uk/bird-and-bird-establishes-international-tax-disputes-practice> (viitattu 5.7.2017)

121 Asianajotoimisto Roschierin nettisivut: <https://www.roschier.com/> (viitattu 22.6.2017)

122 Asianajotoimisto Hannes Snellmannin nettisivut: <https://www.hannessnellman.com/> (viitattu 6.7.2017)

Suomalaiset asianajajat Panamassa

Panama-papereista eli asianajotoimisto Mossack Fonsecan vuodetuista asiakirjoista (ks. myös s. 30) selviää, että myös yksittäiset suomalaiset lakimiehet ovat toimineet välittäjinä perustamassa asiakkailleen kulissiyhtiöitä. Tiedovuodossa kävi ilmi, että veroparatiisiyrityksiä on perustettu ja hallinnoitu Mossack Fonsecan kautta 1990-luvulta ainakin vuoteen 2015 asti¹²⁸. Lakimiehistä asiakirjoja tutkinut Ylen MOT-toimitus nimeää kolme. MOT:n mukaan toimintaan liittyy epäselvyyksiä ja viitteitä omistusten salaamisesta viranomaisilta.¹²⁹

Mossack Fonsecan asiakkaina on Panama-papereiden perusteella ollut myös ennen 2000-lukua suomalaisia suuria asianajotoimistoja, kuten Castrén & Snellman¹³⁰.

Tehokkaan katumisen laissa verorikokset olisi saanut anteeksi ilmoittamalla salatut tulot itse ja maksamalla normaalia pienemmät veronkorotukset.

Borenius ei vastannut Finnwatchin kyselyyn.

Itäinen & Ojantakanen Asianajotoimisto kertoi, ettei se tarjoa verosuunnittelu- palveluita Finnwatchin kyselyn tarkoittamassa laajuudessa eikä siksi katsonut voivansa vastata kyselyyn. Suurin osa muista asianajotoimistoista jätti useista yhteydenotoista huolimatta kokonaan vastaa- matta Finnwatchin lähettämään veropalve- luita koskevaan kyselyyn. Vastaa- matta jättivät Roschier, Castrén & Snellman, Krogerus¹³¹, Borenius, Eversheds, Dittmar & Indrenius,

21.11.2017)

128 MOT:n mukaan Mossack Fonseca ei yleensä itse ole suoraan yhteydessä veroparatiiseihin perustettavien yhtiöiden oikeisiin omistajiin, vaan kaikki hoituu ensisijaisesti näiden välikäsin kautta. Yle, MOT, 29.4.2016, Suomalaisia välikäsinä veroparatiisiyh- tiöiden pyörittämisessä, <https://yle.fi/aihe/artikke- li/2016/04/29/suomalaisia-valikasina-veroparatiisiyh- tioiden-pyorittamisessa> (viitattu 5.7.2017)

129 MOT nimesi Mossack Fonsecan aktiivisiksi suoma- laisasiakkaisiksi ja veroparatiisiyhtiöitä hallinnoiviksi välikäsigiksi lakimiehet Sami Saarisen, Keijo Ahtiaisen ja Esa Vuorenpään.

130 Ibid.

131 Krogerus kuitenkin tapasi Finnwatchin tutkijaa ra- porttia varten tehtyjen taustakeskustelujen merkeis- sä.

Avance, White & Case, Merilampi, DLA Piper Finland, Sivenius, Suvanto & Co, Waselius & Wist, Mäkitalo Rantanen & Co, Magnusson, Lukander Ruohola HTO, Procopé & Hornborg, Astrea, Susiluoto, Reims & Co, Liuksiala & Co, Suomen Hankintajuristit, Kalliolaw, Kotka & co, Facta, Fenno, Kontturi & Co, Applex, Hedman Partners, Lindblad & Co, Brander & Manner, Mitts & Co, Alfa, Ava sekä Juridicus.

Yritykset eivät kertoneet syitä vastaamatta jättämiselle, joten niiden motiiveja voidaan vain arvailla. Kyselyyn valittiin vain yrityksiä, jotka julkisissa markkinointimateriaaleissaan antoivat ymmärtää tarjoavansa verotuk- seen liittyviä neuvontapalveluita. Ennakolta tehdystä karsinnasta huolimatta osa yrityk- sistä ei ehkä tarjoa laajasti verosuunnittelua eivätkä siksi kokeneet kyselyä itselleen rele- vantiksi. Osa taas ei kenties halua tuoda julki- suuteen kyselyyn sisältyneitä tietoja esimer- kiksi siitä, onko verottaja puuttunut yrityksen suunnittelemiin tai neuvomiin verojärjeste- lyihin. Yleisesti voidaan koko tämän raportin valossa todeta, että verosuunnittelupalveluita tarjoavien yritysten yritysvastuu näyttäyty kehitymättömänä, eivätkä toimijat ole tot- tuneet käymään keskustelua palveluidensa yhteiskunnallisista ulottuvuuksista.

Yhdelläkään Finnwatchin kyselyyn vastan- neista laki- ja asianajotoimistoista ei ole verosuunnittelua koskevaa yritys vastuulin- jausta. Vastuullisuuslinjauksia ei myöskään löydetty vastaamatta jättäneiden yritysten verkkosivuilta. Yleisimmin asianajotoimis- tot viittaavat vain Suomen Asianajajaliiton laatimiin hyvää asianajajatapaa koskeviin ohjeisiin¹³², joissa ei käsitellä erikseen vero- vastuullisuutta. Ohjeiden mukaan asianaja- jien on muun muassa edistettävä hyvää ja tehokasta oikeudenhoitoa ja vältet- tävä asianajotoiminnassaan kaikkea, mikä saattaa alentaa asianajajakunnan arvoa tai vähentää siihen kohdistuvaa luottamusta. Asianajajaliiton Lakimiehen eettisten ohjeiden mukaan lakimiehen on pyrittävä kehittämään

132 Ohjeet koskevat asianajajia ja Asianajajaliittoon kuu- luvia jäseniä. Hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, saatavilla osoitteessa: https://www.asianajajaliitto. fi/files/1660/B_01_Hyvaa_asianajajatapaa_koskevat_ ohjeet_tammikuu_2013.pdf

yhteiskuntaa oikeudenmukaisuuden edistämiseksi¹³³. Asianajajaliitto ei kuitenkaan ole erikseen täsmentänyt, että aggressiivinen verosuunnittelu voisi vähentää luottamusta asianajajakuntaan.

Liitto ei julkisuudessa ole toiminut aktiivisesti aggressiivisen verosuunnittelun torjunnassa. Liiton puheenjohtaja oli Ylen MOT:lle antamassaan haastattelussa kuitenkin valmis tuomitsemaan laittomassa verovilpissä avustamisen.¹³⁴

Vastuullisen verosuunnittelun edistämisen sijaan asianajotoiminnassa korostetaan asiakkaiden oikeusturvaa ja asianajajan ja asiakkaiden välistä luottamuksellista suhdetta, mistä syystä asianajotoimistot eivät ole halukkaita esimerkiksi avaamaan Verohallinnolle asiakaslistojaan verovalvonnan riskiarvioinnin pohjaksi. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on Suomessa vuonna 2016 käsitelty ennakkotapaus, jossa verokonsultointia harjoittavan asianajotoimiston ei tarvinnut luovuttaa asiakkaalle laatimaansa veromuistiota Verohallinnolle verotarkastuksen yhteydessä. Yhtenä perusteluna tapauksessa käytettiin asianajajasalaisuuksia.¹³⁵

Osa laki- ja asianajotoimistojen vero-asiantuntijoista viittaa myös Veroasiantuntijat ry:n laatimiin verokonsulttien eettisiin ohjeisiin¹³⁶, joissa eettisyys ei kuitenkaan mene lakisääteisiä velvoitteita pidemmälle (ks. sivu 20).

2.4 VEROTUKSEEN KESKITTYYNEET MUUT ASIAANTUNTIJAYRITYKSET JA -TOIMIJAT

Suomessa veropalvelumarkkinoilla on tilintarkastus- ja konsulttiverkostojen sekä tili-

laki- ja asianajotoimistojen lisäksi veropalveluihin keskittyneitä kotimaisia yrityksiä, joiden koossa ja asiantuntijoiden koulutustaustassa on laaja kirjo.

Verona (entinen Veropaja) on suomalainen yritys, jonka palveluksessa on 30 henkilöä¹³⁷. Veronan pääasiakaskuntaa ovat omistajaveitoiset yritykset sekä varakkaat yksityishenkilöt perheineen. Palveluihin kuuluvat verotus ja sitä tukevat lakipalvelut, omistusjärjestelyt sekä varallisuuden hallinta. Yritysassiakkaille tarjotaan muun muassa konsernin efektiivisen veroasteen suunnittelua. Yhtiön varainhallintapalveluihin kuuluvat puolestaan sen yhteistyökumppaniensa kanssa kehittämät vakuutusinstrumentit (ks. veroetuihin pohjautuvista vakuutus tuotteista s. 30).¹³⁸ Verona kieltäytyi vastaamasta Finnwatchin kyselyyn. Yritys kertoo, ettei se halua ottaa kantaa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin kysymyksiin ja vastaa tiedusteluihin ainoastaan viranomaisille¹³⁹.

Alder & Sound on toinen suomalaisyritys, joka tarjoaa verotuksellisen, oikeudellisen ja taloudellisen neuvonnan palveluita kansainvälisille ja kotimaisille yrityksille. Yritys vastasi Finnwatchin kyselyyn vain pieneltä osin (ks. taulukko 1).

Fiscales Oy puolestaan tarjoaa 11 asiantuntijan voimin erilaisia yrityksen ja sen omistajien vero-optimointiin liittyviä palveluita sekä myös veroetuihin perustuvia vakuutusinstrumentteja¹⁴⁰. Fiscales kieltäytyi kyselyyn vastaamisesta vetoamalla mm. liikesalaisuuteen¹⁴¹, siitä huolimatta, ettei Finnwatch pyytänyt kyselyssään sitä yksilöimään yhtäkään asiakasyritystä tai paljastamaan muitakaan liikesalaisuuksia.

133 Ohjeiden tehtävänä on määrittää yleisesti kaikkia lakimiestehtävissä toimivia velvoittava hyvä lakimiestapa. Ohjeet eivät muodollisesti sido lakimiehiä. https://www.asianajajaliitto.fi/files/856/B_19.3_Lakimiehen_eettiset_ohjeet.pdf

134 Yle MOT, Suomalaisia välikäsinä veroparatiisiyhtiöiden pyörittämisessä <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/04/29/suomalaisia-valikasina-veroparatiisiyhtioiden-pyorittamisessa> (viitattu 31.10.2017)

135 KHO:2016:127, saatavilla osoitteessa: <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1472124006066.html>

136 Suomen veroasiantuntijat ry, Suomen veroasiantuntijat ry:n eettiset ohjeet verokonsulteille, <http://veroasiantuntijat.fi/saannot/eettiset-ohjeet/> (viitattu 16.6.2017)

137 Verona, Töissä Veronalla, <http://www.verona.fi/toissa-veronalla/> (viitattu 5.7.2017)

138 Verona, Verotus, <http://www.verona.fi/palvelut/verotus/> (viitattu 5.7.2017)

139 Verona, Sanna Nokka, sähköposti 1.6.2017

140 Fiscales Oy, Palvelut, <http://www.fiscales.fi/palvelut> (viitattu 6.7.2017)

141 Karri Nieminen, puhelu 15.6.2017

Taulukko 1. Yhteenveto veropalveluyritysten vastauksista Finnwatchin kyselyyn

Yritys	Päätoimisesti veropalveluita antavien ko-koikaisten työntekijöiden lukumäärä	Kansainväliset yhteistyökumppanit	Tyypillinen asiakaskunta: (a) suuret kansainväliset yritykset, (b) pk-yritykset, (c) pankki-, luotto- ja rahoitusyhteisöt, (d) institutionaaliset sijoittajat, (e) pääoma- tai muut rahastot ja rahastoyhtiöt, (f) muut yhteisöt, (g) yksityishenkilöt	Veropalvelut: a) aktiivisessa verosuunnittelussa avustaminen, b) vero vaikutusten ja lainmukaisuuden arviointi, c) riidanratkaisu	Yritysveropalvelut: a) yrityskauppoihin ja -järjestelyihin liittyvä verosuunnittelu ml. omaisuuden ja immateriaalioikeuksien strukturointi ja rahoitusjärjestelyt, b) yritysjärjestelyihin liittymätön verosuunnittelu, c) siirtohinnoittelu, d) pääoma- ja muihin rahastoihin ja rahoitusinstrumentteihin liittyvät veropalvelut, e) muut mahdolliset palvelut	Yrityksen näkemyksen mukaan useimmiten tois- tuvat konfliktitilanteet yhteisöverotusta koskevassa riidanratkaisussa (jos yritys antaa riidanratkaisupalveluita)
Tilintarkastus- ja verokonsultointiyrietykset, tilitoimistot						
PwC Suomi	130	PwC-ketjuun kuuluvat yhtiöt	a, b, c, d, e, f (valtio, kunnat, muut julkisyhteisöt sekä säätiöt ja yhdistykset), g	a,b,c	a, b, c, d, e (esim. arvonlisäverotukseen liittyvä neuvonta)	Siirtohinnoitteluun liittyvät erimielisyydet, jotka johtuvat veroviranomaisten tulkintaeroista eri maissa. Vastavasti myös arvonlisäverotuksen puolella veroviranomaiset ovat PwC:n mukaan haastaneet aggressiivisesti konsernin emoyhtiöiden luonnetta esittämällä emoyhtiöiden harjoittavan arvonlisäverotuksen ulkopuolelle jäävää rahoituspalveluiden myyntiä sekä kiristämällä tulkintoja verottoman ja verollisen liiketoiminnan rajoista.
KPMG Oy Ab eli KPMG Suomi	Noin 200	KPMG-ketjuun (Klynveld Peat Marwick Goerdeler) kuuluvat yhtiöt	a, b, c, d, e, f, g (yksityishenkilöitä asiakkaina vain poikkeuksellisesti)	b, c	a, b, c, d, e (esim. lähdeveronpalautushakemukset, compliance-palvelut)	Viime vuosina useat konfliktitilanteet ovat johtuneet siirtohinnoittelua koskevien sääntöjen ja ohjeiden erilaisesta tulkinnasta etenkin tilanteissa, joista ei ole olemassa selkeitä sääntöjä. Konfliktitilanteet voivat myös johtua eri maiden välisistä tulkintaeroista esimerkiksi OECD:n ohjeiden sisällöstä. Yleisesti konfliktitilanteet veroasioissa johtuvat tyypillisesti siitä, että kyse on lainsäädännön tulkintatilanteesta, johon ei ole olemassa selkeitä sääntöjä tai ohjeita, tai siitä, että Verohallinto on muuttanut aikaisempaa tulkintalinjaansa.
Deloitte Oy	Noin 85	Deloitte-ketjuun kuuluvat yhtiöt	a, b, c	a, b, c	a, b, c, d, e (esim. compliance-palvelut)	Suurimmat konfliktitilanteet liittyvät siirtohinnoitteluun. Uudet tavat harjoittaa liiketoimintaa, uudet kanavat (esim. digitalisaatio) aiheuttavat haasteita verosäännösten tulkinnassa.

<p>Yhteistyö verottajan kanssa: käykö yritys verottajan kanssa ennakkollisia keskusteluja, pyydetäänkö ennakkoratkaisuja?</p>	<p>Onko verottaja puuttanut yrityksen suunnitelmiin tai hyväksymiin (avustamiin) järjestelyihin?</p>	<p>Onko yrityksellä kirjallinen verovastuulinjaus? Arvio verovastuulinjauksesta</p>
<p>Kyllä ja kyllä.</p> <p>PwC toivoo enemmän mahdollisuuksia joustaviin keskusteluihin Verohallinnon kanssa ennakkoratkaisujen sijaan.</p>	<p>Veroviranomaiset ovat haastaneet joitain PwC:n asiakkaiden verotuksellisia ratkaisuja, joiden laattimisessa PwC on neuvonut asiakasta. Yrityksen mukaan valtaosassa tapauksista tuomioistuin on todennut veroviranomaisten kannan vääräksi.</p>	<p>Kyllä. Finnwatchin näkemyksen mukaan PwC:n Global Tax Code of Conduct ei sisällä lakisääteisiä veloitteita pidemmälle meneviä verovastuuohjeita.</p>
<p>Kyllä ja kyllä.</p> <p>KPMG tukee myös Konserniverokeskuksen syvenetyn asiakasyhteistyön kehittämistä.</p>	<p>KPMG:n palveluihin ei kuulu verojärjestelyjen suunnittelu vaan liiketoiminnallisten järjestelyjen verotuskohtelun arvioiminen. On tilanteita, joissa Verohallinnon tai Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö VOVAn näkemys järjestelyn verotuskohtelusta ei ole vastannut KPMG:n arvioita, ja järjestely on KHO:ssa todettu veronkieroksi. Monissa tilanteissa tuomioistuin taas ei ole yhtynyt verottajan näkemykseen ja oikeuden näkemys on vastannut KPMG:n näkemystä.</p>	<p>Kyllä. Finnwatchin näkemyksen mukaan KPMG:n globaalit vastuullisen verokäytännön periaatteet (Principles for a Responsible Tax Practice) eivät sisällä lakisääteisiä veloitteita pidemmälle meneviä verovastuuohjeita. Lisäksi KPMG kertoi, että se arvioi vain liiketoiminnallisten järjestelyjen verotuskohtelua. Yrityksen mukaan järjestely, jossa oikeudellinen muoto ei vastaa järjestelyn tosiasiallista luonnetta, ei ole liiketoiminnallinen. Yritys kertoo, että tämä tarkoittaa esimerkiksi tilanteita, joissa yrityksen tosiasiallinen toiminta ei vastaa järjestelyssä muodollisesti päätettyä tai sovittua.</p>
<p>Kyllä ja kyllä</p>	<p>Deloitte asiakkailta on veroriitoja tulkinnallisissa kysymyksissä. Näissä tapauksissa VOVA on sekä hävinnyt että voittanut hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olleita tapauksia.</p>	<p>Kyllä. Finnwatchin näkemyksen mukaan Deloitte'n The DTTL Code of Ethics and Professional Conduct (Global Office Code) ja The Global Principles of Business Conduct (Global Code) -menettelysäännöt eivät sisällä lakisääteisiä veloitteita pidemmälle meneviä verovastuuohjeita.</p>

Yritys	Päätoimisesti veropalveluita antavien ko-koikaisten työntekijöiden lukumäärä	Kansainväliset yhteistyökumppanit	Tyypillinen asiakaskunta: (a) suuret kansainväliset yritykset, (b) pk-yritykset, (c) pankki-, luotto- ja rahoitusyhteisöt, (d) institutionaaliset sijoittajat, (e) pääoma- tai muut rahastot ja rahastoyhtiöt, (f) muut yhteisöt, (g) yksityishenkilöt	Veropalvelut: a) aktiivisessa verosuunnittelussa avustaminen, b) veroaikusten ja lainmukaisuuden arviointi, c) riidanratkaisu	Yritysveropalvelut: a) yrityskauppoihin ja -järjestelyihin liittyvä verosuunnittelu ml. mm. omaisuuden ja immateriaalioikeuksien strukturointi ja rahoitusjärjestelyt, b) yritysjärjestelyihin liittymätön verosuunnittelu, c) siirtohinnoittelu, d) pääoma- ja muihin rahastoihin ja rahoitusinstrumentteihin liittyvät veropalvelut, e) muut mahdolliset palvelut	Yrityksen näkemyksen mukaan useimmiten toistuvat konfliktitilanteet yhteisöverotusta koskevassa riidanratkaisussa (jos yritys antaa riidanratkaisupalveluita)
Ernst & Young Oy (EY)	Noin 190 henkilöä Suomessa, globaalisti 51 000 henkilöä	EY-ketjuun kuuluvat yhtiöt	a, b, c, d, e, f, g	a, b, c	a, b, c, d, e (esim. compliance-palvelut)	
<p>Yleisimmät veroriitatilanteet liittyvät yritystoimintaan ja kahden eri valtion veroviranomaisen tekemiin erilaisiin johtopäätöksiin verotusoi-keuden ja verotettavan tulon jakamisesta kyseessä olevien valtioiden välille. Nämä kysymykset liittyvät erityisesti seuraaviin tilanteisiin:</p> <p>1) Klassifiointikonflikti – Tulon lähdevaltio perii lähdeveroa suomalaiselle yritykselle tulevasta suorituksesta ja jota Suomen valtio pitää vastoin verosopimusta perittynä lähdeverona. Tällöin Suomi ei hyvitä lähdevaltion perimää lähdeveroa ja siitä huolimatta verottaa koko suorituksen suomalaisen yrityksen tulona. Näissä tilanteissa yrityksen saamaan tuloon kohdistuu kaksinkertainen verotus, joka olennaisesti heikentää yrityksen kilpailukykyä.</p> <p>2) Siirtohinnoittelu – Kahden tai useamman valtion veroviranomaisen näkemys arvoketjussa mukana olevalle konserniyhtiölle kuuluvas- ta marginaalista johtaa usein tilanteisiin, missä samasta tulosta vero maksetaan useampaan kertaan.</p> <p>Ongelmatilanteisiin ajaututaan useimmiten, koska tulon lähdevaltio ja Suomen valtiovarainministeriö eivät pääse sopuun verosopimuksen oikeasta tulkinnasta MAP-menettelyssä. Siirtohinnoittelutapauksissa on usein kysymys näkemyserosta, joka perustuu osittain fisikaalisiin näkökulmiin ja jossa jokainen valtio haluaa suuremman osan samasta kakusta.</p>						
Azets Insight Oy	Ei kukaan pää- toimisesti	Oman konsernin emo- ja sisaryhtiöt	b	b) jossain mää- rin, ensisijaises- ti tarjoaa kir- janpidon, alv- ja veroilmoituksiin liittyviä palve- luita. Vero- ja yritysmuo- toneuvontaa antaa vain pie- nille omistaja- tai yrittäjäasiak- kailleen.	e (compliance-pal- velut)	Ei tarjoa veroriitoihin liittyviä palveluita.
Rantalainen- Yhtiöt Oy (Ran- talainen Audit and Accounting Services)	25	Geneva Group Inter- national (GGI)	b, f (asunto-osa- keyhtiöt), g	a, b	a, b, c	Yrittäjän ja yhtiön väliset ra- hasiirrot, vähennysoikeuteen ja arvonnäkökulmiin liittyvät kysymykset
BDO Suomi	7	Kuuluu kansainväli- seen BDO-ketjuun, joka toimii 158 maassa.	a, b, f, g	b, c	a, b, c, d (ennako- ratkaisut)	Yritysjärjestelyt ja lähipiirit- ransaktiot
Administer Oy	Ei kukaan pää- toimisesti	Kuuluu kansain- väliseen Integra International-ver- kostoon.	b	b	a, b	Ei tarjoa veroriitoihin liittyviä palveluita.
Tuokko	4	Kuuluu kansainvä- liseen Praxity-ket- juun, joka toimii 103 maassa.	b	a, b, c	a, b	Konfliktitilanteita on lukuisia, mm. tulolähdekysymykset, käyttöomaisuusosakkeiden verovapaus. Ongelmatilan- teet johtuvat usein lainsää- dännön tulkintaongelmista, joskus myös huonosta suun- nittelusta ja dokumentoin- nista.

Yhteistyö verottajan kanssa: käykö yritys verottajan kanssa ennakkollisia keskusteluja, pyydetäänkö ennakkoratkaisuja?	Onko verottaja puuttunut yrityksen suunnittelemiin tai hyväksymiin (avustamiin) järjestelyihin?	Onko yrityksellä kirjallinen verovastuulinjaus? Arvio verovastuulinjauksesta
Kyllä ja kyllä	EY:llä ei ole tietoa siitä, että sen suunnittelema järjestelyitä olisi viimeisen viiden vuoden aikana arvioitu tuomioistuimien toimesta veronkierroksi.	Kyllä. Finnwatchin näkemyksen mukaan EY:n Code of Conduct ei sisällä lakisääteisiä veloitteita pidemmälle meneviä verovastuuohjeita. EY kertoo myös soveltavansa laatustandardeja, joiden johdosta toimeksiannosta vastaava asiantuntija on velvollinen konsultoimaan toista asiantuntijaa mikäli käsillä oleva verokysymys on tulkinannanvarainen.
Yritys oli aikaisemmin Verohallinnon tilitoimistojen asiakasraadissa, jolloin käytiin säännöllisesti verottajan kanssa keskusteluja verotuksesta. Ennakkopäätöksiä haetaan lähinnä vahvistettujen tappioiden käyttämiseksi. Muut asiakkaiden ennakkopäätöshakemukset laaditaan yleensä tilintarkastustoimistojen toimesta.	Ei	Ei ole
Kyllä	Ei	Ei ole
Kyllä ja kyllä	Yrityksen tiedossa ei ole, että verohallinto olisi puuttunut BDO:n suunnittelemiin järjestelyihin.	BDO:n mukaan sen sisäinen veromanuaali ohjaa annettavaa verokonsultointia eikä yritys osallistu aggressiiviseen verosuunnitteluun. Manuaali ei kuitenkaan ole julkinen eikä yritys täsmentänyt Finnwatchille manuaalin sisältöä tarkemmin.
Pyytää ennakkoratkaisuja, mutta pääsääntöisesti lakitoimistokumppaneiden välityksellä	Ei suunnittele verojärjestelyitä asiakkaille.	Ei ole
Kyllä, pyytää ennakkoratkaisuja	Verottaja on yrityksen mukaan puuttunut vain hyvin harvoin yrityksen suunnittelemiin verojärjestelyihin.	Ei ole

Yritys	Päätoimisesti veropalveluita antavien kokaikaisten työntekijöiden lukumäärä	Kansainväliset yhteistyökumppanit	Tyypillinen asiakaskunta: (a) suuret kansainväliset yritykset, (b) pk-yritykset, (c) pankki-, luotto- ja rahoitusyhteisöt, (d) institutionaaliset sijoittajat, (e) pääoma- tai muut rahastot ja rahastoyhtiöt, (f) muut yhteisöt, (g) yksityishenkilöt	Veropalvelut: a) aktiivisessa verosuunnittelussa avustaminen, b) verovaikutusten ja lainmukaisuuden arviointi, c) riidanratkaisu	Yritysveropalvelut: a) yrityskauppoihin ja -järjestelyihin liittyvä verosuunnittelu ml. mm. omaisuuden ja immateriaalioikeuksien strukturointi ja rahoitusjärjestelyt, b) yritysjärjestelyihin liittymätön verosuunnittelu, c) siirtohinnoittelu, d) pääomaja muihin rahastoihin ja rahoitusinstrumentteihin liittyvät veropalvelut, e) muut mahdolliset palvelut	Yrityksen näkemyksen mukaan useimmiten toistuvat konfliktitilanteet yhteisöverotusta koskevassa riidanratkaisussa (jos yritys antaa riidanratkaisupalveluita)
RSM Finland Oy	2	Kuuluu kansainväliseen RSM International -ketjuun, joka toimii 130 maassa.	b, c, f (pienyrittäjät ja kansainvälisten pk-yritysten sivuliikkeet ja kiinteät toimipaikat Suomessa), g	a, b, c	a, b, c, d	Tyypillisimmin konfliktitilanteet liittyvät pienyrittäjän EVL/TVL tulolähdejäkoon, konserniavustuksen käyttöön, omistajan yritykselleen antaman rahoituksen korotasoon sekä työpanosinkoihin (yrittäjänä tehty toimeksianto on katsottu palkaksi yhtiömuotoisen toiminnan sijaan).
Grant Thornton Finland Oy	5–6	Grant Thornton -ketjuun kuuluvat yhtiöt	a, b, g	a, b, c	a, d (esim. osingonjaon verotukseen ja arvonlisäverotuksen soveltamiseen liittyvä neuvonta)	Tilanteet johtuvat pääosin tulkintaerimielisyyksistä Verohallinnon kanssa. Joissakin tapauksissa dokumentointi on voinut olla puutteellista, mistä johtuen todellista asiantilaa on ollut hankala osoittaa Verohallinnolle.
TW-Laskentapalvelut Oy	1	Kuuluu kansainväliseen Russell Bedford International -verkostoon.	b, g	b, c	a, b, c (rajoitetusti), d (vain Suomen verotuksen osalta)	Ongelmatilanteita tulee siitä, että yrittäjät/yritysten talousasioita hoitavat henkilöt eivät ole varmistaneet asiantuntijoilta veronäkökohtia ennen kuin ovat ryhtyneet verotuksellisesti tulkinnanvaraisiin toimiin. Alalla on myös toimijoita, jotka antavat veroneuvontaa, vaikka heillä ei ole siihen tarvittavaa osaamista. Näistä tulee muille asiantuntijoille selviteltävää.
Turun Tilikeskus-Yhtiöt Oy	2	Ei nimettyä kumppania. Tarpeen mukaan yritys toimii yhteistyössä Big 4 -toimistojen kanssa ulkomaisissa toimeksiannoissa.	b, e	a, b, c	a, b, d	Yleisimmin riita verohallinnon kanssa liittyy TVL/EVL-tulolähdejäkoon sijoitusyhtiöiden osalta. Jonkin verran myös yhtiöiden arvostukseen liittyviä riitoja.
Tilitoimisto Päätili Oy	1	Ei ole	b, g	b	b	Ei tarjoa veroriitoihin liittyviä palveluita.
Asianajotoimistot						
Hannes Snellman Advokatbyrå Ab	Noiin 8	Tyypillisesti suurimmat asianajotoimistot eri maissa.	a–g, mutta tyypillisimmin a–e	Kaikki, mutta tyypillisimmin b ja c	Tyypillisimmin a, mutta myös esim. b ja d	Joitain tällaisia konfliktitilanteita on. Niissä ongelmat olisi monesti voitu välttää hakeamalla ennakkoratkaisua. Aina ennakkoratkaisun saaminen ei ole mahdollista.
HPP Asianajotoimisto Oy	4	Rajat ylittävissä tilanteissa käyttää tarvittaessa ulkomaisia asianajotoimistoja.	a, b, d, e, f (startup-yritykset)	a, b, c	a, b, d, e (mm. arvonlisäverotuksen, ennakkoperinnän ja tullilainsäädännön kysymykset)	Useimmiten kysymys on verolainsäädännön poikkeavasta tulkinnasta tai siitä, että yrityksen liiketoiminta on ymmärretty puutteellisesti.

Yhteistyö verottajan kanssa: käykö yritys verottajan kanssa ennakkollisia keskusteluja, pyydetäänkö ennakkoratkaisuja?	Onko verottaja puuttunut yrityksen suunnittelemiin tai hyväksymiin (avustamiin) järjestelyihin?	Onko yrityksellä kirjallinen verovastuulinjaus? Arvio verovastuulinjauksesta
Kyllä ja kyllä – myös vapaamuotoisia ennakkollisia selvityksiä	Ei	Ei ole. Yrityksen mukaan sen vakioehdoissa kuitenkin edellytetään, että asiakkaat sitoutuvat noudattamaan voimassa olevaa oikeuskäytäntöä, eikä heillä ole piileviä veronvälttelytarkoituksia.
Kyllä, hakee ennakkoratkaisuja. Verohallinnon suuntaan pyritään olemaan aktiivisesti yhteydessä vallitsevan tulkintakäytännön ja ajankohtaisuuksien osalta.	Ei	Ei ole, mutta ohjeistus on parhaillaan tekeillä.
Pyytää verottajalta ennakkoratkaisuja tulkinnanvaraisiin verokysymyksiin. Useimmin nämä liittyvät yritysjärjestelyihin ja sukupolvenvaihdoksiin.	Ei	Ei ole
Käy aktiivista keskustelua Verohallinnon kanssa heidän tulkintoistaan. Monimutkaisissa järjestelyissä, rahallisesti merkittävissä tai tilanteissa, joissa asiakas haluaa mielenrauhan, on pyydetty myös ennakkoratkaisuja.	On ollut tilanteita, jossa yrityksen tulkinta on poikennut Verohallinnon tai VOVAn näkemyksestä. Yrityksen mukaan se on voittanut kiistanalaiset tapaukset oikeusasteissa eikä järjestelyjä ole pidetty veronkiertona.	Ei ole
Joskus	Ei	Ei ole
Kyllä ja kyllä	Ei	Ei ole
Kyllä ja kyllä	Vova on valittanut yksittäisistä tapauksista, joissa yritys on ollut mukana. Järjestelyjä ei ole todettu veronkiertoiksi.	Ei ole

Yritys	Päätoimisesti veropalveluita antavien ko-koikaisten työntekijöiden lukumäärä	Kansainväliset yhteistyökumppanit	Tyypillinen asiakaskunta: (a) suuret kansainväliset yritykset, (b) pk-yritykset, (c) pankki-, luotto- ja rahoitusyhteisöt, (d) institutionaaliset sijoittajat, (e) pääoma- tai muut rahastot ja rahastoyhtiöt, (f) muut yhteisöt, (g) yksityishenkilöt	Veropalvelut: a) aktiivisessa verosuunnittelussa avustaminen, b) verovaikutusten ja lainmukaisuuden arviointi, c) riidanratkaisu	Yritysveropalvelut: a) yrityskauppoihin ja -järjestelyihin liittyvä verosuunnittelu ml. mm. omaisuuden ja immateriaalioikeuksien strukturointi ja rahoitusjärjestelyt, b) yritysjärjestelyihin liittymätön verosuunnittelu, c) siirtohinnoittelu, d) pääoma- ja muihin rahastoihin ja rahoitusinstrumentteihin liittyvät veropalvelut, e) muut mahdolliset palvelut	Yrityksen näkemyksen mukaan useimmiten toistuvat konfliktitilanteet yhteisöverotusta koskevassa riidanratkaisussa (jos yritys antaa riidanratkaisupalveluita)
Asianajotoimisto Bird & Bird Oy joka on osa kansainvälistä Bird & Bird LLB (GB) -yhtiö	3	Bird & Birdin muut toimistot	Lähtökohtaisesti kaikki, mutta suurimmat asiakasryhmät ovat a, b, e ja g.	a, b, c	a, b, c, d, e (compliance-palvelut)	Erimielisyytilanteet voivat liittyä esim. yritysjärjestelyjen liiketoiminnallisten syiden hyväksyttävyyteen tai arvostuskysymyksiin. Kyseessä voi olla myös esimerkiksi uuden liiketoimintamallin verokohtelu sekä erilaiset palkan ja työkorvauksen rajanvetoa koskevat tilanteet.
Advokatbyrå Hästö, Salingre, Engberg & Welin Ab (Hästö & Co)	1	Kuuluu erilaisiin maailmanlaajuisesti toimiviin järjestöihin, joista keskeisin on Mackrell International.	b, g	b, c	a, b, d (d liittyy erityisesti perintöjen vero- ja muuhun suunnitteluun)	Puutteelliset sopimukset, puutteellinen verifiointi sekä usein myös väärinkäsitys toimenpiteen luonteesta
Asianajotoimisto Sarvi Koponen Lukkari Oy	Ei kukaan päätoimisesti	Ei ole	b	b	a	Ei tarjoa veroriitoihin liittyviä palveluita.
Asianajotoimisto Aura Oy	Ei kukaan päätoimisesti. Veropalvelut liittyvät usein laajempiin toimeksiantoihin.	Ei ole. Ainoastaan isojen tilintarkastustoimistojen Suomen toimistot.	b	b, c	a + e (esim. sukupolvenvaihdokset)	Asiakkaat useimmiten yhteisöjä, mutta myös pk-yritysten omistajia ja johtajia. Kyse useimmiten näiden tahojen ilman konsultointia tekemistä ratkaisuihin, joissa sitten näkemys eroa verottajan kanssa.
Tax Point Asianajotoimisto Oy	2	Yhteistyökumppanit ulkomailla ovat satunnaisia, enimmäkseen riippumattomia veroneuvoja.	a, b, c	b ja c eniten, a (vain hyvin rajoitetusti)	a, b	Yleisimmät veroriidat liittyvät verotarkastuksiin, joissa verotarkastajat eivät yrityksen mukaan ole osanneet selvittää tosiasioita.
Lexia Asianajotoimisto Oy	2	Meritas Law Firms Worldwide -yhteistyöverkoston jäsen. Lisäksi mm. Euroopan laajuisen itsenäisten asianajotoimistojen yhteenliittymä TELFA:n (Trans European Law Firms Alliance) jäsen.	b	b, c	a, b	Pääsääntöisesti yritysverotusta koskevat tapauskohtaiset tulkinnot ja rajanvedot.
Lakiasiantoimistot ja muut verokonsultointia tarjoavat yritykset						
Alder & Sound Oy	Ei vastannut	Ei vastannut	Ei vastannut	Ei vastannut	Ei vastannut	Ei vastannut
Tax Health (JSP Health Oy)	1	Ei	a, g	b, c	c, e (yksityishenkilöiden verotarkastukset ja oikaisuvaatimukset)	Yksityishenkilöiden kohdalla on ollut erimielisyyttä yleisen ja rajatun verovelvollisuuden rajasta.

Yhteistyö verottajan kanssa: käykö yritys verottajan kanssa ennakkollisia keskusteluja, pyydetäänkö ennakkoratkaisuja?	Onko verottaja puuttunut yrityksen suunnittelemiin tai hyväksymiin (avustamiin) järjestelyihin?	Onko yrityksellä kirjallinen verovastuulinjaus? Arvio verovastuulinjauksesta
Kyllä ja kyllä	Toisinaan esiintyy tilanteita, joiden verokohtelusta Verohallinto tai VOVA on eri mieltä. Joissakin harvoissa tilanteissa jokin suunnitelma on todettu veronkierroksi.	Ei ole. Kieltäytymiset toimeksiannoista yritysvastuusyistä ovat hyvin harvinaisia tilanteita, mutta niitäkin on esiintynyt.
Kyllä, sukupolvenvaihdosjärjestelyissä hakee ennakkoratkaisuja ja käy ennakkollisia keskusteluja	Ei	Ei ole
Kyllä ja kyllä	Ei	Ei ole
Keskusteluja harvoin, ennakkoratkaisuja suhteellisen usein.	Ei	Ei ole
Ei käytä juurikaan ennakkollisia keskusteluja, hakee ennakkoratkaisuja runsaasti.	Ei. Yksi osakkuusjärjestelmä tulkittu veronkierroksi, mutta kun samasta asiasta haettiin uusi ennakkoratkaisu, se oli yrityksen mukaan myönteinen.	Ei ole
Kyllä ja kyllä	Ei	Ei ole
Ei vastannut	Ei vastannut	Ei ole
Kyllä	Ei	Ei ole

Perusta yritys Viroon

Suomalaisen markkinoiden erikoisuutena ovat Virossa käsin suomalaisille virolaisyhtiöiden perustamis- ja veropalveluita tarjoavat pienyritykset, jotka houkuttelevat asiakkaita suomenkielisillä internetsivustoilla.

Yritystoiminnan siirtyminen Suomesta Viroon on ollut voimakkaassa kasvussa – Virossa toimii noin 30 000 yhtiötä, joiden vastuuhenkilöillä on kytkentöjä Suomeen. Syiksi Viron suosiolle esitetään markkinoinnissa usein Viron läheisyys ja Suomea joustavampi ja yritysystävällisempi liiketoiminnan ympäristö.

Verohallinnon mukaan Viroon siirtymisen taustalla voi kuitenkin olla myös aggressiivisen verosuunnittelun piirteitä ja jopa harmaata taloutta. Suomessa yleisesti verovelvollinen voi välttää verot Suomessa siirtämällä tuloja perustamansa virolaisyhtiön nimiin. Rajoitetusti

verovelvollisilla virolaisyhtiöillä ei ole yhtä korkeita raportointivelvoitteita kuin suomalaisyhtiöillä, mistä syystä myös verovalvonta ulkomaisten yhtiöiden kohdalla on hankalampaa kuin kotimaisten. Tämä helpottaa ulkomaisten yhtiöiden käyttöä verovilpissä. Tuloa voidaan kuitenkin verottaa Suomessa, jos yritykselle muodostuu Suomeen kiinteä toimipaikka. Sellainen voi syntyä kuitenkin vain liiketulosta, joten pelkästään korko- ja rojalTIMaksuja ja muuta passiivisluonteista pääomatuloa saava holdingyhtiö ei sellaista muodosta.¹⁴²

Osa virolaisyhtiöiden perustamispalveluyrityksistä muistuttaakin verkkosivuillaan, että Viroon perustettu yhtiö voi olla Suomessa verovelvollinen. Tätä varten yritykset tarjoavat asiantuntija-apua kiinteän toimipaikan verotuskysymyksissä ja Suomeen annettavissa ilmoituksissa.¹⁴³

142 Verohallinto, 2014, Suomalaisten yrityskytkenät Viroon, https://www.vero.fi/download/Asiantuntija_kirjoitus_2_2014/%7B0343641C-C2D1-4526-9E32-54FA8C8AA765%7D/9177 (viitattu 7.6.2017)

143 Ks. esim. Koivuaho Tax Consulting, <http://www.koivuaho.fi/yritys-viroon/> (viitattu 7.6.2017)

144 Company ABC OÜ, Yritys Viroon, <http://www.yritysviroon.com/> (viitattu 7.6.2017)

Esimerkki pienemmästä toimijasta on yhden asiantuntijan yhtiö Tax Health (JSP Health Oy). Yritys kannustaa verosuunnitteluun, kunhan lain rajoissa pysytään: yritys mainostaa olevansa ”erilainen veroparatiisi”, jonka mukaan ”verosuunnittelu ei ole mitään ihmeellistä, laitonta tai moraalitonta verokikkailua”.¹⁴⁵ Yrityksen vastauksia Finnwatchin kyselyyn on käsitelty yhteenvetotaulukossa 1.

Veropalveluja tarjoaa myös Veronmaksajain Keskusliitto eli Veronmaksajat. Se ei ole yritys, vaan järjestö, jolla on lähes 230 000 jäsentä. Yritysjäseniä näistä on noin 44 000. Liiton palveluksessa on kaikkiaan 16 kokoaikaista veroasiantuntijaa. Liitto tarjoaa jäsenilleen maksutonta puhelinneuvontaa Suomen verotusta koskevissa asioissa sekä myös pidemmälle menevää juridista palvelua erillistä maksua vastaan liiton omistaman Verotieto Oy:n kautta. Yrityksiä liitto auttaa esimerkiksi yhtiön perustamisessa ja yritysjärjestelyissä, joihin liittyy joltakin osin myös verosuunnittelua tai veroseuraamusten ennakointia. Maksullisena toimeksiantona liitto tekee myös ennakkoratkaisuhakemuksia, oikaisu-
pyyntöjä ja verovalituksia sekä auttaa vastineiden laatimisessa Verohallinnon kuulemis-
kirjeisiin tai Veronsaajien oikeudenvälontayksikön oikaisuvaatimukseen. Oikeusriidoissa yleisessä tuomioistuimessa liitto ei kuitenkaan avusta.¹⁴⁶

Veronmaksajat on laatinut juridisten toimeksiantojen periaatteet, joiden mukaan sen lakimiehet eivät saa edistää kunnianvastaista tai arvotonta toimintaa. Lakimiehen on myös periaatteiden mukaan luovuttava tehtävästä, jos lakimiehen toimet edistävät rikollista tai moraalitonta toimintaa; lakimies ei myöskään saa huonontaa liiton tai muiden lakimiesten arvoa tai mainetta. Moraalittomuuden tai arvottoman toiminnan sisältöä ei kuitenkaan täsmennetä. Aggressiivista verosuunnittelua periaatteissa ei mainita.

Kuten edellä on todettu, suurin osa veroasiantuntijayrityksistä kieltäytyivät yritysvastuuta koskevasta dialogista Finnwatchin kanssa. Vastaamatta jättivät Verona Tax & Legal (entinen Veropaja), August Associates,

Veropro ja Fiscales. Alder & Sound vastasi kyselyyn vain osittain.

Finnwatchin läpikäymillä veroyritysten verkkosivuilla ei ole julkisia yritysvastuulinjauksia, joissa aggressiivinen verosuunnittelu tuomitaisiin tai siitä pidättäydyttäisiin.

2.5 FINANSSIALAN PALVELUNTARJOAJAT

Euroopan parlamentin Panaman papereita ja muita tietovuotoja tutkineen TAXE 2 -valiokunnan¹⁴⁷ raportin mukaan myös pankit ja muut finanssialan palveluntarjoajat ovat tarjonneet asiakkailleen aggressiivista verosuunnittelua. Pankkien avustamassa verosuunnittelussa on hyödynnetty rahoitustuotteita, kuten lainoja, johdannaisia tai takaisinostosopimuksia. Lisäksi Panama-paperit paljastivat useita veronkiertotapauksia, joissa pankit ovat hallinneet asiakkaidensa kulissiyhtiöitä (ks. laatikko sivulla 28).¹⁴⁸

Useat rahoituslaitokset ovat saaneet Yhdysvalloissa syytteen veropetoksesta tai rahanpesusta ja joutuneet tästä syystä mak samaan huomattaviakin sakkoja. Sen sijaan EU:ssa syytteitä on EU-parlamentin TAXE 2 -valiokunnan vuonna 2016 julkaistun raportin mukaan nostettu toistaiseksi vain hyvin vähän.¹⁴⁹

Myös Suomessa pankit ja rahoituslaitokset sekä sijoitus- ja vakuutusyhtiöt antavat verotuksellista neuvontaa yksityishenkilöille ja yrityksille, mutta niiden veroneuvonta ja rooli varsinaisessa verosuunnittelussa keskittyy rajallisempaan palveluvalikoimaan.

Suomessa finanssialalla tehtävälle veroneuvonnalle tai -suunnittelulle leimallista on, että sitä annetaan säästämisen, sijoittamisen,

145 Tax Healthin verkkosivut: <http://www.taxhealth.fi/> (viitattu 6.7.2017)

146 Veronmaksajain Keskusliitto, Vesa Korpela, sähköposti 19.6.2017

147 Viralliselta nimeltään Euroopan parlamentin veropää-
töksiä ja muita luonteeltaan tai vaikutuksiltaan samankaltaisia toimenpiteitä käsittelevän erityisvaliokunta.

148 Pankkien asiakkaat voivat pystyä piilottamaan varojan verottajalta tai ulosottomieheltä, koska pankit ovat voineet välittää viranomaisille olevansa veroparatiisiyhtiöiden ja niiden transaktioiden todelliset omistajat ja edunsaajat. Euroopan parlamentti, 2016, Päätöslauselma veropäättöksistä ja muista luonteeltaan tai vaikutuksiltaan samankaltaisista toimenpiteistä (2016/2038(INI)), kappale AB, saatavilla osoitteessa: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2016-0310+0+DOC+PDF+V0//FI>.

149 Ibid.

vakuuttamisen ja varainhoitamisen palveluiden yhteydessä. Verosuunnittelulla saatavat edut on voitu sisällyttää myös suoraan valmiisiin finanssituotteisiin (ks. vakuutuskuorista s. 30).

Finanssialan verovastuutarkastelu on rajattu tässä selvityksessä Suomen viiteen suurimpaan pankkiin: Nordeaan, Danske Pankkiin, OP-ryhmään, Aktiaan ja Säästöpankkiin¹⁵⁰. Vakuutuskuoriin liittyviä verosuunnittelupalveluita tarjoavat pankkien lisäksi luvussa 2.4 esiteltyt toimijat sekä pienemmät, sijoituspalveluihin erikoistuneet pankit ja vakuutusyhtiöt. Näitä palveluita käsitellään lyhyesti erillisessä vakuutuskuoria koskevassa luvussa sivulla 30.

Suurimpien pankkien lisäksi kysely lähetettiin muun muassa yrityskauppoihin- ja rahoitukseen erikoistuneelle Access Partners -yritykselle. Access Partners ei vastannut kyselyyn sillä se kertoi, ettei tarjoa lainkaan veroneuvontaa tai -suunnittelua.

Tavalliselle konttoriasiakkaalle tarjotaan vakuutuskuoria, varakkaimpia asiakkaita palvellaan Luxemburgissa

Finnwatchin kyselyyn vastanneet pankit korostivat keskustelewansa asiakkaiden kanssa lähinnä Suomen lain mukaisista veroseuraamuksista muun muassa perintöihin, lahjoihin tai yrityksen sukupolvenvaihdoksiin liittyvissä asioissa. Vain Aktia mainitsi avoimesti tarjoavansa verosuunnittelupalveluita yksityishenkilöiden lainopillisten toimeksiantojen yhteydessä, kuten omaisuuden luovutustilanteissa (myynti, lahja) sekä perhe- ja perintöoikeudellisten toimeksiantojen yhteydessä (perunkirjoitukset, ositukset, perinnönjaot). Aktia kertoo myös hankkivansa verotajalta tarpeen mukaan ennakkopäätöksiä vaikeissa ja epäselvissä verosuunnitteluun liittyvissä tapauksissa.¹⁵¹

Nordea, OP ja Säästöpankkiryhmä sen sijaan kielsivät tarjoavansa asiakkailleen verosuunnittelupalveluita. Danske Bank kertoi, ettei se yrityksen arvojen mukaisesti toteuta

asiakkailleen järjestelyjä, joiden tarkoituksena on *veron kiertäminen*¹⁵². Sekä Nordea että OP kertoivat vielä elokuussa 2014 Osakesäästäjien keskusliiton teettämässä varainhoitajien palveluita koskevassa kyselyssä tarjoavansa verosuunnittelua¹⁵³. OP:n mukaan Osakesäästäjien keskusliiton tutkimus on verosuunnittelupalveluita koskien virheellinen: OP tarjoaa vain pankkinotariaattipalveluita ja muun muassa testamenttien tekoon liittyvää verovaikutusten neuvontaa.

Kaikki kyselyn kohteena olevat pankit (Nordea, OP, Danske Bank, Aktia ja Säästöpankkiryhmä) myös markkinoivat asiakkailleen vakuutuskuoria (ks. s. 30) veroeduilla. Muun muassa Säästöpankkiryhmä kertoo verkkosivuillaan pankin säästövakuutus-tuotteen tukevan verosuunnittelua¹⁵⁴.

Pankkien omista markkinointimateriaaleista selviää, että laajempia verosuunnittelupalveluita tarjotaan varakkaimmille asiakkaille tavallisesti private banking -puolella. Aktia on aiemmin tarjonnut verosuunnittelupalveluita kaikille asiakkailleen, mutta sekin on jatkossa siirtämässä ne vain private banking -puolelle.

Sekä Nordea että Danske Bank tarjoavat private banking -palveluita myös veroparatiisi Luxemburgissa. Pankit eivät itse kuvaa palveluitaan verosuunnitteluksi: Danske Bankin Luxemburgin yksikkö¹⁵⁵ tarjoaa pankin mukaan Pohjoismaiden ulkopuolella asuville asiakkaille ”taloudellista neuvontaa ja suunnittelua”¹⁵⁶. Nordea kiistää jyrkästi tekevänsä minkäänlaista verosuunnittelua asiakkailleen. Yhtiö kertoi Finnwatchille, ettei se tarjoa verosuunnittelua eikä edesauta veronkiertoa tai aggressiivista verosuunnittelua.¹⁵⁷

Panama-papereihin liittyvän vuodon yhteydessä kävi kuitenkin ilmi, että Nordea oli osallistunut aktiivisesti asiakkaidensa aggressiiviseen verosuunnitteluun (ks. laatikko sivulla

150 Suurimmat pankit yleisötalletusten ja -lainojen sekä henkilöstön määrällä mitattuna. Finanssialan Keskusliitto, Pankkivuosi 2016, saatavilla osoitteessa: <http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FK-Pankkivuosi-2016.pdf>

151 Aktia Pankki, Malin Pettersson, sähköposti 16.6.2017

152 Veron kiertäminen on lainvastaista toimintaa, jossa on kyse keinotekoisesta verolain ja sen tarkoituksen vastaisesta verojen välttelystä.

153 Osakesäästäjien keskusliitto, Viisas raha, 8/2014, saatavilla osoitteessa: <https://www.osakeliitto.fi/wp-content/uploads/2015/05/vr082014.pdf>

154 Säästöpankki, Säästäminen ja sijoittaminen, <http://www.saastopankki.fi/saastot-ja-sijoitukset> (viitattu 13.11.2017)

155 Danske Bank International Luxemburg

156 Danske Bank, Anu Iivonen, sähköposti 19.6.2017

157 Nordea, Susanna Aarnio-Halme, sähköposti 11.10.2017

38). Internet-arkisto Wayback Machinesta myös selviää Nordean markkinoineen verosuunnittelua Luxemburgissa vielä muutama vuosi sitten avoimesti sivustonsa kävijöille¹⁵⁸.

Verosuunnittelupalveluiden tarjoamisen kiistävä Nordea ei suostunut kertomaan Finnwatchille milloin yritys on tehnyt päätöksen luopua verosuunnittelupalveluista. Tästä johtuen Finnwatch pitää epäselvänä, onko näiden palvelujen tarjoamisesta todellisuudessa luovuttu.

Sekä Nordean että Danske Bankin sijoitus- ja varainhoitopalveluihin on liittynyt pitkälle menevää aggressiivista verosuunnittelua. Vuonna 2015 julkisuuteen nousi tapaus, jossa Nordea oli markkinoinut Espanjassa varakkaille yksityishenkilöille sijoitustuotetta, joka oli räätälöity Espanjan verotuksen välttämiseksi. Järjestely perustui asiakkaille nimellisesti annettavaan asuntolainaan, joka kuitenkin tosiasiasa käytettiin Nordean Luxemburgin yksikön hallinnoimiin sijoituksiin. Asiakkaan asunnon uudelleen lainoittamisella oli tarkoitus välttyä perintö- ja varallisuusveroilta. Sijoitustoiminnan käännyttyä tappiolliseksi asiakkaat menettivät rahansa. Nordean lisäksi vastaavaa sijoitustuotetta on markkinoinut ja myynyt Danske Bank Luxemburgin yksikkönsä kautta¹⁵⁹.

Pankkien yhteistyökumppaniverkostot tarjoavat edelleen verosuunnittelupalveluita?

Varainhoidon tai muiden finanssipalveluiden ulkopuolista veroneuvontaa tai -suunnittelua pankit eivät tarjoa, eikä niiden henkilöstöön tavallisesti kuulu varsinaista verosastoa vero-oikeuden asiantuntijoinen. Kokonaisvaltaisista veropalveluista kiinnostuneita asiakkaita saatetaan ohjata ottamaan yhteyttä pankkien yhteistyökumppaneihin.

Nordean palveluntarjoajaverkostoon on aiemmin epäilty kuuluneen muun muassa aggressiivisesta verosuunnittelusta tunnettu

Ocra¹⁶⁰, joka mainitsi Nordean kumppanikseen verkkosivuillaan vielä vuonna 2016. Nordea on kiistänyt muodollisen yhteistyön Ocran kanssa ja kertoo avanneensa Ocran asiakkaille pankkitilejä 2000-luvun alussa. Nordea on vahvistanut toimineensa Panama-vuodon kohteena olleen Mossack Fonsecan kanssa¹⁶¹.

Nordea ei suostunut kertomaan Finnwatchille nykyisten kumppaniensa nimiä. Ensin yritys väitti, ettei sillä ole palveluntarjoajien verkostoa. Myöhemmin, Finnwatchin huomautettua, että yritys viittaa verkostoonsa itse yrityskaupoissa tehtävää verosuunnittelua käsittelevällä verkkosivullaan, Nordea kieltäytyi antamasta tietoja kumppaneistaan. Yrityksen mukaan se ei voi antaa yhteistyökumppaneista ”yksilöityjä tietoja, koska niiden määrä on suuri, emmekä voi tässä yhteydessä nimetä palveluntarjoajia ilman heidän suostumustaan”. Nordean mukaan sen yhteistyökumppanit ovat Suomen suurimpia asianajotoimistoja ja tilintarkastusyhtiöitä tai muita luotettavaksi arvioituja konsultteja. On epäselvää miksi Nordea voi suositella yhteistyökumppaneita asiakkailleen, mutta ei voi kertoa niitä Finnwatchille.

Säästöpankkiryhmä, Danske Bank, OP ja Aktia kertoivat Finnwatchille, ettei niillä ole kansainvälisiä yhteistyökumppaneita veropalveluiden tarjoamisessa. Danske Bank on kuitenkin vielä kesällä 2016 kertonut Luxemburgin yksikkönsä verkkosivuilla avoimesti tarjoavansa asiakkailleen laajaa kansainvälistä yritysytistyöverkostoa muun muassa veropalveluihin ja trusteihin liittyen¹⁶². Viittaus verosuunnittelupalveluihin ja kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin on poistettu verkkosivuilta kesällä 2016 sen jälkeen, kun Nordean Panaman papereita koskenut tutkinta nousi julkisuuteen Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa.

158 Internet-arkisto Wayback machine, <https://web.archive.org/web/20121002045131/http://www.nordea-privatebanking.com:80/Services/Wealth+planning/Tax/914280.html>

159 Yle, Ryöstelevät viikingit – Nordeaa ja Danske Bankia syytetään eläkeläisten huijauksista Aurinkorannikolla, <https://yle.fi/uutiset/3-8359064>

160 Nordea on kiistänyt, että sillä olisi ollut virallista yhteistyösopimusta Ocran kanssa, vaikka Ocra mainitsikin pankin yhteistyökumppaneidensa listalla verkkosivuillaan. Nordea on kuitenkin avannut tilejä Ocran asiakkaille. Nordean lausunto Ocrasta on saatavilla sivulla: <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-jalehdistotiedotteet/News-fi/2016/2016-07-06-nordean-lausunto-ocra.html>

161 Radio Sweden, Nordea admits working with Mossack Fonseca, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6404079> (viitattu 13.11.2017)

162 Internet-arkisto Wayback Machine, <https://web.archive.org/web/20160606054108/http://www.danskebank.lu/en-lu/Private-Banking/Pages/Wealth-planning.aspx>

Nordea ja Panaman paperit

Mossack Fonseca -asianajotoimiston vuodettujen asiakirjojen mukaan Nordea on perustanut satoja offshore-yhtiöitä Luxemburgiin, Sveitsiin ja Mansaarelle¹⁶³. Nordean sisäisen selvityksen mukaan Nordean Luxemburgin yksikön asiakaina olleista 562 offshore-yrityksestä 129:ta hallinnoi lakitoimisto Mossack Fonseca tai ne oli rekisteröity Panamaan – näiden 129 yrityksen yhteenlaskettu varallisuus oli huhtikuussa 2016 noin 216 miljoonaa euroa. Nordean Luxemburgin yksikön hallinto- ja valvontarakenteissa havaittiin selvityksessä mm. puutteita rahanpesun estämiseen ja veropetosten torjuntaan liittyen.¹⁶⁴

Finnwatchille antamassaan vastauksessa Nordea vetosi sisäiseen selvitykseensä¹⁶⁵ ja kiisti mahdollistaneensa veronkierron tai veropetosten tekemisen. Yrityksen mukaan sen sisäisessä selvityksessä ei löytynyt todisteita siitä, että Nordean Luxemburgin työntekijät olisivat olleet aloitteellisia offshore-yritysten perustamisessa tai aktiivisesti edesauttaneet asiakkaiden mahdollista veronkiertoa.

Finnwatch ei löydä tällaista tulkintaa Nordean sisäisestä selvityksestä. Nordean raportti kuvaa yksityiskohtaisesti muun muassa Nordean Luxemburgin tytäryhtiön prosesseja offshore-yritysten perustamisessa. Raportin mukaan asiakas on tehnyt päätöksen offshore-yrityksen perustamisesta vasta Nordean sijoitusneuvojan tapaamisen jälkeen, ja Nordea on fasilitoinut

koko offshore-yhtiöiden perustamisen yhteistyössä Mossack Fonsecan kanssa. Raportti ei kiistä Nordean roolia veronkierron tai veropetosten mahdollistamisessa. Sen sijaan raportti toteaa, ettei tutkimuksessa löytynyt todisteita siitä, että Nordean työntekijät olisivat *proaktiivisesti* olleet osallisina veropetoksissa (*The investigation has not found evidence that employees in NBSA have proactively contributed to tax evasion*). Raportti suosittaa Nordeaa kehittämään prosesseja, joilla se varmistaa, ettei yritys tee jatkossa toimia, joiden voitaisiin katsoa tukevan veropetoksia¹⁶⁶.

Nordean sisäinen selvitys koski vain yhtiön Luxemburgin tytäryhtiötä ja sen Panamaan tai Mossack Fonsecaan liittyviä yrityksiä, jotka olivat asiakkaana Luxemburgissa toimivassa Nordea Bank SA:ssa (NBSA) 15. huhtikuuta 2016. Mikään muu ajankohta tai muut toimitaumat sekä offshore-toimintoihin liittyvät yhteistyökumppanit eivät olleet tarkastelun kohteena, joten Nordean veroparatiisyhtiötoiminnan todellinen laajuus jää hämärän peittoon.

Nordea sai vuonna 2015 noin viiden miljoonan euron suuruiset sakot Ruotsin finanssivalvonnalta, koska pankki ei ollut tehnyt lain vaatimia toimia rahanpesun estämiseksi. Ruotsin finanssivalvonnan lausunnon mukaan Nordealla on useiden vuosien ajan ollut suuria puutteita rahanpesuun ja terrorismiin liittyvien rahavirtojen valvonnassa.¹⁶⁷

163 Euroopan parlamentin Vihreiden / Euroopan vapaa allianssi -ryhmän panama-vuotoaineistoon pohjautuvan selvityksessä listattiin 140 pankkia tai välittäjäyritystä, joilla oli eniten asiakassuhteita offshore-yhtiöiden kanssa. Nordea oli sijalla 51. Euroopan parlamentin Vihreät / Euroopan vapaa allianssi -ryhmä, 2016, Usual suspects? Co-conspirators in the business of tax dodging, saatavilla osoitteessa: <https://www.greens-efa.eu/files/doc/docs/d6bd745c6d08df3856eb6d49ebd9fe58.pdf>

164 Nordea, 20.7.2016, Johdon kommentti Nordea Private Bankingin toimintaa koskevasta selvityksestä, <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2016/07-20-07h03-johdon-kommentti-nordea-private-bankingin-toimintaa-koskevasta-selvityksesta.html> (viitattu 21.6.2017).

165 Nordean sisäinen selvitys tehtiin Nordea-konsernin Compliance ja Operational Risk -toimintojen johdolla. Lisäksi ruotsalainen lakitoimisto Mannheimer Swartling sekä paikalliset tilintarkastus- ja lakitoimistot tarjosivat selvitystyöhön liittyvää neuvontaa ja tukea. Selvitys on saatavilla osoitteessa: <https://www.nordea.com/Images/33-125429/Report-on-investigation-of-Nordea-Private-Banking-in-relation-to-offshore-structures.pdf>

166 "NBSA should review and adjust procedures related to offshore structures to ensure that NBSA does not perform any activities that could be perceived as supporting tax evasion."

167 Finanssinspektionen, päätös 18.5.2015, saatavilla osoitteessa: <http://www.fi.se/contentassets/b9fca-c7ee33843b6b027b4832ed3848f/nordea-13-1734-eng2.pdf>

Pankkien verovastuulinjauksissa on parantamisen varaa

Yritysvastuulinjausten suhteen pankit eivät tee muihin veroalalla toimiviin yrityksiin nähden poikkeusta: selvityksen kohteena olevilla verosuunnittelua tarjoavilla pankeilla ei ole kattavia veroneuvontaa koskevia yritysvastuulinjauksia, jotka menisivät lakisääteisiä vaatimuksia pidemmälle.

Danske-konsernin verolinjauksessa (Tax Policy) ei aseteta lakisääteisiä velvoitteita pidemmälle meneviä yritysvastuunäkökohtia. Dansken linjauksessa kuitenkin korostetaan lain vilpittömän noudattamisen lisäksi avoimuutta ja yhteistyötä verottajan kanssa¹⁶⁸. Danske Bank oli ainoa Finnwatchin kyselyyn vastanneista pankeista, joka kertoi kieltäytyneensä joistakin asiakkaidensa toimeksiantoista silloin kun niiden on katsottu pyrkivän verojen kiertämiseen.¹⁶⁹

Panama-papereihin liittyneen julkisen ryöpytyksen seurauksena Nordean linjaus on hieman edistyneempi: sen asiakasneuvonnan veroperiaatteiden (Tax Policy on Customer Advice¹⁷⁰) mukaan Nordea ei kannusta asiakkaitaan tekemään verosuunnitelmia, jotka ovat laillisia, mutta joiden voidaan katsoa edustavan aggressiivista verosuunnittelua tai olevan Nordean omien eettisten standardien vastaisia, eikä Nordea edesauta tällaisten suunnitelmien tekemistä. Linjauksessa ei kuitenkaan täsmennetä aggressiivisen verosuunnittelun määritelmää. Linjaus on myös ristiriidassa Nordean Finnwatchille antaman vastauksen kanssa, jossa se kiisti täysin tarjoavansa minkäänlaista verosuunnittelua asiakkailleen.

Säästöpankki kertoi, ettei sillä ole verovastuuta koskevaa linjausta, koska pankki ei tarjoa verosuunnittelupalveluita. Aktia kertoo, ettei se ole laatinut erillisiä julkisia tai sisäisiä verovastuulinjauksia siksi, että yrityksen verosuunnittelupalveluiden tarjonta on

suppeaa¹⁷¹. OP-ryhmän mukaan sen johtokunta olisi tehnyt linjauksen mm. OP:n sijoituskohteiden kotipaikoista ja offshore-maista, mutta linjaus ei ole julkinen, eikä sen sisällöstä ole saatavissa tietoa¹⁷².

Suomen finanssialan yritysten edunvalvontajärjestö Finanssiala ry (aikaisempi Finanssialan Keskusliitto) ei ole myöskään laatinut alalle tarkempia verovastuuta koskevia julkisia ohjeistoja.¹⁷³

168 Danske Bank, 2017, Tax Policy, saatavilla osoitteessa: <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2017/4/tax-policy.pdf>

169 Danske Bank, Anu Iivonen, sähköposti 19.6.2017

170 Nordea, Policy statement (extract from Tax Policy on Customer Service), saatavilla osoitteessa: <https://www.nordea.com/images/33-129396/Nordea-policy-statement-extract-from-tax-policy.pdf>

171 Aktia Pankki, Malin Pettersson, sähköposti 16.6.2017

172 OP-ryhmä, Tuuli Kousa, sähköposti 12.7.2017

173 Finanssiala, Linjaukset, Vastuullinen finanssiala, <http://www.finanssiala.fi/linjaukset/vastuullisuus>

Vakuutuskuoret ovat verovälttelijöiden uusi suosikkituote

Vakuutuskuoret ovat herättäneet Suomessa laajaa keskustelua viime vuosina, ja niihin on meillä sijoitettu jo yli 26 miljardia euroa.¹⁷⁴ Näitä vakuutusyhtiöiden tarjoamia ja erilaisten pankkien välittämiä sijoitustuotteita käytetään verosuunnittelun apuvälineenä ja niiden markkinoinnissa hyödynnetään niihin sisältyviä veroetuja.

Vakuutuskuorista saatavat veroedut perustuvat elinkeinoverotusta koskevan lain 8 § 10. kohtaan, joka antaa vakuutusyhtiöille mahdollisuuden vähentää verotuksessa lakisääteiset siirrot korvaus- ja vakuutusmaksuvastuuseen. Jo vuonna 1943 laadittu säännös on perusteltu, sillä on ollut luontevaa olla verottamatta kaikkia vakuutusyhtiöiden tuloja. Vakuutusyhtiöiden tapauksessa kaikki tulot kun eivät ole puhdasta voittoa, vaan yhtiön tulee varautua myydyistä vakuutuksista myöhemmin tulevien korvausten maksamiseen. Sääntely on näin toiminut niin vakuutusyhtiöiden kuin vakuutuksenottajien hyväksi.¹⁷⁵

Laki on kuitenkin sittemmin avannut porsaanreiän täysin uusien sijoitustuotteiden tarjoamiseen, ja vakuutusyhtiöt ovat alkaneet käyttää oikeutta verovapaiden tasevarausten tekemiseen lain alkuperäisen tarkoituksen vastaisesti.

Teknisesti vakuutuskuori sijoitustuotteena toimii siten, että vakuutusyhtiö tekee niin kutsutun kapitalisaatiosopimuksen asiakkaan kanssa tämän varojen hoidosta. Käytännössä vakuutusyhtiö käyttää asiakkaan varat tämän määräämiin sijoituskohteisiin eli asiakas voi hallinnoida omia sijoituksiaan vakuutusyhtiön nimissä¹⁷⁶. Sijoitukset voivat olla osakkeita tai muuta

omaisuutta, joka kirjataan vakuutusyhtiön taseeseen. Sopimuksessa vakuutusyhtiö sitoutuu luovuttamaan asiakkaalle omaisuudesta saadut tuotot ja alkuperäisen pääoman¹⁷⁷. Vakuutusyhtiö ei joudu maksamaan taseeseensa kertyvistä kapitalisaatiosopimuksen alaisista tuotoista veroja. Veroja ei maksa myöskään asiakas, sillä verotuksellisesti omaisuus kuuluu vakuutusyhtiölle. Lopputuloksena vakuutuskuoriin sisältyvistä osakkeista saatavista tuotoista ei tarvitse maksaa lainkaan veroja ennen tuottojen nostoja ja ne kasvavat siis vakuutuskuoreissa korkoa korolle.

Vakuutusyhtiö perii luonnollisesti asiakkailtaan vakuutuskuorien käytöstä korvauksen, joka on usein huomattava. Finanssivalvonta varoittaa sijoittajia arvioimaan verohyötyjä tarkasti suhteessa palvelun kustannuksiin: verohyöty voi kadota sopimukseen valittujen sijoituskohteiden palkkioihin.¹⁷⁸ Käytännössä vakuutuskuoriin liittyvän verovälttelyn salliminen onkin yhteiskunnan tekemä tulonsiirto vakuutusyhtiöille ja niiden sijoitustuotteita markkinoiville palveluntarjoajille.

Vakuutuskuoriin voidaan siirtää myös muuta omaisuutta kuin pörssiosakkeita, esimerkiksi kiinteistöjä tai listaamattomien yhtiöiden osakkeita. Tällaisia järjestelyjä harjoitetaan erityisesti ulkomailla, Irlannin ja Luxemburgin kaltaisissa verokeiteissa¹⁷⁹, joissa sijaitsevien vakuutusyhtiöiden hyödyntämisessä avustavat useat suomalaiset veropalveluita tarjoavat yhtiöt. Verottajan mukaan Suomesta on siirtynyt huomattavia määriä varoja ulkomaisiin vakuutuskuoriin.¹⁸⁰ Esimerkiksi kiinteistöjen kohdalla vakuutuskuoria hyödyntämällä voidaan välttää

174 Yle, Valtiovarainministeriö: vakuutuskuorien veroeduille ei ole perusteluita, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/06/06/valtiovarainministerio-vakuutuskuorien-veroeduille-ei-ole-perusteluita> (viitattu 11.12.2017)

175 HE 77/1943 ehdottaa silloisen käytännön mukaisesti, että "kotimainen vakuutuslaitos saisi tulostaan vähentää määrän, mikä sen on lain mukaan siirrettävä korvaus- tai vakuutusmaksurahastoihinsa.

176 Asiakkaan mahdollisuus hallinnoida sijoituksiaan riippuu kapitalisaatiosopimuksesta. Joissain sopimuksissa asiakas luovuttaa sijoituspäätösten tekemisen vakuutusyhtiölle.

177 Pääoman määrä voi luonnollisesti laskea, mikäli tehdyt sijoitukset tuottavat tappiota.

178 Finanssivalvonta, Kapitalisaatiosopimusten ominaisuuksia, <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssi-asiakas/Tuotteita/Sijoittaminen/Kapitalisaatiosopimukset/Ominaisuuksia/Pages/Default.aspx> (viitattu 17.11.2017)

179 Yle, Pekka Perä järjesti Talvivaaran osakkeitaan vakuutuskuoreen – sai miljoonaluokan veroedun, <https://yle.fi/uutiset/3-9682890>; Luxemburgissa palveluita tarjoaa esimerkiksi Swiss Life Group, <https://www.swisslife-global.com/private/news/archive/2014/march/case-study-finland/lapfinland.html>

180 Verohallinto, Antti Tokola, haastattelu 19.10.2017

verot vuokratuotoista ja kiinteistökaupoista. Suomessa kotimaisia ja ulkomaisia vakuutuskuoria markkinoiva Investium mainostaa vakuutuskuoren sisällä toimivia vuokra-asuntorahastoja sillä, ettei rahaston jakamia vuokra- ja myyntituottoja veroteta vakuutuskuoren sisällä¹⁸¹.

Vakuutuskuoreen kertyneestä tuotosta maksettavat verot voidaan välttää kokonaan siirtämällä kirjat matalan verotuksen maahan ennen nostoa.

Vakuutuskuoriin kertyneiden tuottojen verotukseen liittyy myös muita porsaanreikiä, sillä pääoman nostaminen vakuutuskuorista on verovapaata. Suomen lainsäädännössä ei kuitenkaan ole täsmennetty kumpaa, pääomaa vai tuottoa, tulee nostaa ensin. Verolainsäädännön harmaalla alueella liikkuvat vakuutuskuorisijoittajat ovat siis voineet nostaa vakuutuskuorista ensin pääomaa vastaavan summan ja odottaa viisi vuotta¹⁸². Mikäli verottaja ei tuon viiden vuoden aikana ole lähestynyt sijoittajaa, tämä on voinut ilmoittaa viiden vuoden ajanjakson jälkeen nostaneensa ensimmäisellä kerralla tuoton. Tämän jälkeen pääoman nostaminen vakuutuskuoresta on verovapaata, eikä sijoituksen tuotoista ole tarvinnut maksaa Suomeen veroja.

Ongelma korostuu, kun huomioidaan, ettei ulkomaisilla toimijoilla ole vuosi-ilmoitusvelvollisuutta suomalaisten asiakkaidensa kuoresta nostamien varojen ja varallisuuden osalta. Myöskään yksityishenkilöillä ei ole ilmoitusvelvollisuutta vakuutuskuoreissa olevien sijoitusten osalta. Käytännössä Verohallinnon on siis hyvin haastavaa valvoa sektoria, elleivät vakuutuskuoria hyödyntävät verovelvolliset itse ilmoita tulojaan viranomaisille.

181 Investium, esitys Arvoasuntopäivillä 6.5.2015, esitys saatavilla osoitteessa: <http://docplayer.fi/1811407-Uudenlainen-tapa-sijoittaa-kiinteistoihin-verotehokkaasti-sijoitusjohtaja-jussi-pekka-falsi-arvoasuntopaiva-porssitalo-helsinki-06-05.html>

182 Verohallinto voi oikaista viiden vuoden ajan verotuksessa olevan virheen, jos verovelvollinen on laiminlyönyt sen asian ilmoittamisvelvollisuuden, jota virhe koskee (VML 56 §:n 4 momentti).

3. Johtopäätökset

Suomessa toimii kymmeniä verosuunnittelupalveluita tarjoavia yrityksiä. Näiden yritysten palveluksessa on Suomessa lähes 700 pelkkiin veropalveluihin keskittyntä henkilöä. Laajimmin verosuunnittelua tarjoavat suuret kansainväliset tilintarkastus- ja konsultointiyritykset. Suomen markkinoilla toimii myös veropalveluita antavia tilitoimistoja, laki- ja asianajotoimistoja sekä sekalainen joukko muita verosuunnittelupalveluita tarjoavia yrityksiä.

Suomen veropalvelumarkkinoita johtavat Big 4 -yritykset (PwC, Deloitte, KPMG ja Ernst & Young) ovat useissa maissa avustaneet asiakkaitaan aggressiivisessa verosuunnittelussa ja jopa veronkierrossa. Myös pienempien kansainvälisten ketjujen toiminnasta löytyy vakaviakin kupruja. Tässä raportissa näitä esimerkkejä on käyty läpi parisenkymmentä kappaletta.

Suomessa Big 4 -ketjuista tai niitä vastaavien muiden verokonsulttien ja -asianajajien toiminnasta on mahdollista saada vain vähän tietoa, sillä meillä verotusta koskevat oikeudenkäyntiasiakirjat eivät ole kokonaan julkisia. Hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuihin asianomistajana olevaa verovelvollista ei kerrota, eikä asiakirjoissa myöskään nimetä verojärjestelyjä suunnitteleita tahoja. Avoimuuden puute on merkittävä ongelma, ja verotusta koskevien oikeuden ratkaisujen salaaminen poikkeaa kansainvälisestä linjasta.

Joitain tietoja on kuitenkin ollut mahdollista saada. Finnwatch on tässä raportissa hyödyntänyt muun muassa valtion ja kuntien eläkelaitosten julkisuuslain piiriin kuuluvia asiakirjoja. Finnwatchin pyytämistä veromuistioista selviää, että muun muassa PwC ja KPMG ovat tarjonneet veropalveluita Valtion eläkerahotuslaitos VER:lle ja Kevalle. Finnwatchin raportissa tarkemmin läpi käydyssä esimerkissä PwC ja KPMG ovat avustaneet kiinteistösijoituksessa, jossa Britanniaan sijoitettavia varoja on kierrätetty veroparatiisi Jersey'n kautta tarkoituksena välttää veroja. Rahastorakennetta on sijoitustoiminnassaan hyödyntänyt Keva.

Tietoja pyrittiin saamaan myös yli 80 yritykselle lähetetyllä kyselyllä. Neljä Finnwatchin kyselyyn vastannutta yritystä vahvistivat, että jotkin niiden suunnittelemista tai avustamista verojärjestelyistä ovat jääneet verottajan haaviin ja joissain tapauksissa järjestelyjä oli tuomioistuimissa todettu veronkierroksi. Yritykset korostavat, että tapaukset ovat harvinaisia.

Kaiken kaikkiaan Finnwatchin lähettämään yritysten tarjoamien verosuunnittelupalveluiden sisältöä ja laajuutta kartoittavaan kyselyyn vastasi kolmisenkymmentä Suomen markkinoilla toimivaa veropalveluita tarjoavaa yritystä. Vastausprosentti on alle 40 prosenttia, mitä voidaan pitää matalana. Näyttää siltä, että kaikilla veropalveluita tarjoavilla yrityksillä ei ole kiinnostusta yhteiskunnalliseen yritys vastuuta koskevaan keskusteluun, vaikka toimialan hyväksyttävyyden herättänyt laajaa julkista keskustelua.

Yhdelläkään selvityksen kohteena olleella veroyrityksellä ei ole konkreettisia toimenpiteitä sisältävää verovastuulinjausta. Mikäli vastuullisuuslinjauksia tai eettisiä ohjeistoja on laadittu, ne eivät mene lakisääteisiä veloitteita pidemmälle. Yritykset eivät esimerkiksi selkeästi linjaa asettavansa palvelulleen rajauksia yritys vastuunäkökohdista. Alan yhteinen verosuunnittelua koskeva itsesääntely vaikuttaa olevan kehittymätöntä.

Markkinoiden isoimmat kansainväliset toimijat haluavat korostaa toimivansa lakien mukaan ja pyrkivät hämärtämään aggressiivisen verosuunnittelun käsitettä. KPMG kertoo avustavansa asiakkaitaan vain ”liiketoiminnallisissa järjestelyissä”. Käytännössä sen määritelmä liiketoiminnallisuudesta on kuitenkin niin väljä, että hyvinkin keinotekoiset järjestelyt (ks. esimerkki Kevan kiinteistörahastosta sivuilla 12–13) solahtavat sen alle. PwC pitää aggressiivista verosuunnittelua subjektiivisena käsitteenä eikä koe tarpeelliseksi määritellä sitä omassa toiminnassaan.

Kaikki Finnwatchin kyselyyn vastanneet veropalveluita tarjoavat yritykset eivät olleet

samoilla linjoilla. Erään yrityksen veroasian-tuntija totesi: ”Aggressiivista verosuunnittelua on hyvä tutkia ja seurata. Olisi kaikille parempi, jos siitä päästäisiin eroon. Tämä toki on enemmänkin kaunis ajatus niin kauan kuin raha ja ahneus pyörittävät maailmaa ja lainsäädännöt antavat mahdollisuuden kyseenalaisiin ratkaisuihin.”

Pieni joukko yrityksiä markkinoi suoraan hyvinkin aggressiivista verosuunnittelua, jonka voidaan jossain määrin katsoa perustuvan verokeitaiden tarjoamaan salaisuuden verhoon. Nämä toimijat ovat todennäköisesti jäämässä marginaaliin tulevina vuosina, kun automaattinen tietojenvaihto laajentuu kattamaan kaikki merkittävimmät finanssikeitot¹⁸³.

Panaman paperit -tietovuodon ravisteleman pankkisektorin toimijat välttävät nykyään koko verosuunnittelu-sanankäyttöä. Lukuisista verovastuun kannalta kyseenalaisista käytännöistä kärähtänyt Nordea kiisti tarjoavansa enää minkäänlaista verosuunnittelua. Yritys ei kuitenkaan suostunut kertomaan Finnwatchille milloin verosuunnittelupalvelut on lopetettu. Luxemburgissa varakkaimpia asiakkaitaan palveleva Danske Bank taas on Panama-vuodon jälkeen siivonnut verkkosivuiltaan julkiset maininnat verosuunnittelusta.

Vaikka viestintä on muuttunut, Finnwatch ei ole varma ovatko käytännöt muuttuneet. Pankkien omat verovastuulinjaukset ovat epäkonkreettisia. Danske Bank kertoo pidättäytyvänsä vain asiakkaidensa veron kiertämiseen tähtäävistä järjestelyistä. Vain Aktia myönsi avoimesti tarjoavansa private banking -asiakkailleen verosuunnittelupalveluita.

Euroopan parlamentin asettama PANAKomitea on todennut, että veroparatiisitaloutta ei olisi ilman järjestelyjä mahdollistavaa asianajajien, konsulttien ja pankkien roolia. Nämä verovälittelyistä välillisesti hyötyvät tahot ovat kuitenkin pitkään saaneet toimia rauhassa ilman julkista keskustelua toimintansa hyväksyttävyydestä. Veronkierrossa

avustaminen ei ole tavallisesti laitonta eivätkä asiakkaiden verojärjestelyjä suunnitelleet yritykset käytännössä joudu vastuuseen toimistaan.

EU:ssa laaditaan parhaillaan direktiiviä rajat ylittäviä järjestelyjä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta, joka toisi verosuunnittelupalveluita tarjoavien yritysten laatimat verojärjestelyt viranomaisten tietoon. Direktiiviä tulee kehittää lisäämällä siihen yleisöjulkisuutta tukevaa viranomaisraportointia sekä poistamalla ns. main benefit -testiin liittyvä porraanseikka. Finnwatchin tarkemmat suositukset haitallisiin veropalveluihin puuttumiseksi on koottu seuraavan luvun alle.

¹⁸³ Verohallinto, Automaattinen tietojenvaihto, https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tietoa_verotuksest/verovaj/automaattinen_tietojenvaiht/

4. Suositukset

PÄÄTTÄJILLE

- Euroopan unionissa keskustellaan parhaillaan neuvoston direktiiviehdotuksesta koskien rajat ylittävien järjestelyjen ilmoittamista. Direktiiviehdotus on kannatettava, mutta jotta se täyttäisi tehokkaasti tarkoituksensa siitä tulee korjata tietyt valuviat. Keskeisimmät muutostarpeet liittyvät ilmoitettujen verojärjestelyjen julkistamiseen, main benefit -testin poistamiseen, yleisen aggressiivista verosuunnittelua koskevan periaatteen lisäämiseen sekä verojärjestelyjä koskevien tietojen jakamiseen kolmansien maiden kanssa. Finnwatchin tarkemat suositukset direktiivin korjaamiseksi on esitetty eduskunnalle 28.8.2017 antamassamme lausunnossa¹⁸⁴. Mikäli neuvoston direktiivi ei etene EU-tasolla, Suomen tulee säätää vastaava laki kansallisesti.
- Yllä mainitussa rajat ylittävien järjestelyjen direktiiviehdotuksessa todetaan, että direktiivin tarkoituksena on *“to design a mechanism that will have a deterrent effect; that is, a mechanism that will dissuade intermediaries from designing and marketing such arrangements”*. Tavoite on hyvä, mutta siihen tulee pyrkiä myös suoraan eikä pelkän raportointivelvollisuuden kautta. Veronkierrossa avustaminen tulee kieltää lailla. Kielto voitaisiin toimeenpanna esimerkiksi sanktioimalla veronkiertoon johtaneen verojärjestelyn suunnitellut, toteuttanut tai hyväksynyt taho silloin kun asiakkaana toimineen oikeushenkilön on tuomioistuimessa todettu syylistyneen veronkiertoon. Sanktioihin voi kuulua muun muassa sakkoja, valtiollisen tai EU-rahoitusmahdollisuuksien tai muun julkisen tuen epääminen, kielto toimia neuvonantajan roolissa valtiollisissa tai EU:n toimielimissä ja vakavissa ja toistuvissa tapauksissa yrityksen toimiluvan peruuttaminen. Sanktioita voidaan tehostaa myös laatimalla musta lista palveluntarjoajista, joiden suunnittelemat järjestelyt on todettu veronkierroksi sekä selvittämällä mahdollisuuksia estää mustalla listalla olevia palveluntarjoajia osallistumasta julkisiin hankintoihin.
- Verotusta koskevien oikeudenkäyntiasiakirjojen tulisi olla julkisia kuten muunkin oikeudenkäytön Suomessa. Julkisuus on perusteltua, jotta veronsaajat saisivat oikeaa tietoa siitä, millaisia keinoja joidenkin yksittäisten veronmaksajien verojärjestelyissä käytetään. Veronkierrosta tuomitut yritykset ja niitä avustaneet verokonsultit saataisiin näin julkisuuteen ja käsillä olevista oikeudenratkaisuksista voitaisiin käydä tasapuolisempaa ja avoimempaa yhteiskunnallista keskustelua.
- Suomessa julkaistaan vuosittain niin sanottuna ”veropäivänä” tuloverotusta koskevia tietoja. Lakia verotustietojen julkisuudesta tulisi laajentaa koskemaan myös verotuksen päättymisen jälkeen tehtyihin muutoksiin. Näin julkisuuteen saataisiin tietoja myös verottajan haaviin jääneistä verojärjestelyistä. Oikaistujen verotietojen salassapitäminen on nurinkurista. Kärjistetysti voidaan todeta, että tällä hetkellä Suomessa verotusta koskevat väärät tiedot ovat julkisia, mutta oikeat, korjatut tiedot eivät.
- Verovälttelyä tukevien keinotekoisien vakuutusyhtiöiden verovapauksia perusteettomasti hyödyntävien sijoitusinstrumenttien, kuten vakuutuskuoriin ja niihin kuuluvien kapitalisaatiosopimusten, sijoitusvakuutusten ja säästövakuutusten verohyödyt tulee poistaa lainsäädäntöteitse. Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän¹⁸⁵ selvittämään eri sijoitusmuotojen verokohtelua ja tässä yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota myös vakuutuskuoriin. Yleisemmin vastaaviin omistusoikeutta ja

¹⁸⁴ Finnwatchin lausunto eduskunnan verojaostolle 28.8.2017, saatavilla osoitteessa: http://www.finnwatch.org/images/Rajat_yliittavat_jarjestelyt_Finnwatch_28082017.pdf

¹⁸⁵ Valtiovarainministeriö, Työryhmä arvioi eri sijoitusmuotojen verokohtelua, http://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-arvioi-eri-sijoitusmuotojen-verokohtelua (viitattu 29.11.2017)

todellista edunsaajaa hämärtäviin järjestelyihin tulee vastata säätämällä verotusmenettelylakiin yleinen todellista edunsaajaa koskeva pykälä, jota voitaisiin soveltaa yleisesti kaikissa vastaavanlaisissa järjestelyissä. Pykälä voidaan toteuttaa esimerkiksi samassa yhteydessä, kun Suomi toimeenpanee veronkiertodirektiivin.

- Vakuutuskuoriin liittyvän sääntelyn korjaamista tulee tehostaa säätämällä erillinen yksityishenkilöitä koskeva arvonnousuvero¹⁸⁶, joka on käytössä esimerkiksi Norjassa, Ranskassa ja Yhdysvalloissa. Säännös antaisi verotusoikeuden myyntivoittoon sille maalle, missä asuessa arvonnousu on tapahtunut. Verolla puuttuttaisiin keinotekoiseen verotuksellisen kotimaan vaihtoon liittyvään verokikkailuun. Myös tämä säännös tulee ottaa käyttöön samassa yhteydessä kun Suomessa toimeenpannaan veronkiertodirektiiviä (direktiivi sisältää jo exit tax -säännöksen yrityksille).

- Luxleaks, Panaman paperit ja Paratiisin paperit ovat tuoneet julkiseen keskusteluun erittäin arvokasta tietoa, jonka avulla veroparatiisitalouteen on voitu ja voidaan puuttua. Laittomuuksia paljastaneita yhteiskunnallisesti arvokkaita tietoja vuotaneet yksilöt joutuvat kuitenkin toimimaan sanktioiden pelossa¹⁸⁷ ja jopa oman henkensä uhall¹⁸⁸. Suomen tulee vaikuttaa EU:ssa selkeiden oikeudellisten sääntöjen luomiseksi, joiden puitteissa väärinkäytösten paljastajia voidaan suojella tehokkaasti. Syyte tulisi olla mahdollista jättää nostamatta salassa pidettävienkin tietojen vuotamisesta tapauksissa, joissa henkilö on dokumentoinut ja paljastanut laittomia, räikeän epäoikeudenmukaisia tai muuten haitallisia yleisen edun vastaisia käytäntöjä.
- Lainsäädäntöteitse tulee varmistaa verotajan oikeus saada veropalveluntarjoajien vertailutietotarkastuksissa käsiinsä myös itse verojärjestelyjä koskevat muistiot (ks. KHO:n ratkaisu, jota käsitelty aiemmin sivulla 23). Muistioiden pimittäminen verotajalta on tarpeeton hidaste verojärjestelyjen selvittämisessä.
- Suomen ja EU:n on uudistettava yhteisöverolainsäädäntöä aggressiivisen verosuunnittelun laittomaksi tekemiseksi ja veronkiertoon puuttumiseksi. Yhteisöverouudistusta koskevat yksityiskohtaiset suositukset on koottu Finnwatchin raporttiin ”Suositukset yritysten aggressiivisen verosuunnittelun torjumiseksi”¹⁸⁹.

186 Veroa on kutsuttu myös jäähyväisveroksi ja exit tax -veroksi, mutta nämä antavat huonon kuvan veron tarkoituksesta ja toiminnasta.

187 Deltour tuomittiin Luxemburgissa kuuden kuukauden ehdonalaiseen vankeuteen ja 1 500 euron sakkoihin. Euobserver, <https://euobserver.com/justice/137256> (viitattu 29.11.2017)

188 Maltan korkeimman poliittisen johdon epäiltyjä yhteyksiä veroparatiisirytyksiin paljastanut tutkiva toimittaja Daphne Caruana Galizia murhattiin autopommilla lokakuussa 2017. Yle, Tunnettu tutkiva toimittaja murhattiin pommi-iskussa Maltalla, <https://yle.fi/uutiset/3-9886239> (viitattu 29.11.2017)

189 Finnwatch, 2017, Suositukset yritysten aggressiivisen verosuunnittelun torjumiseksi, saatavilla osoitteessa: https://www.finnwatch.org/images/pdf/Verosuositukses_final.pdf

- Verosuunnittelupalveluita tarjoavien yritysten tulee laatia julkinen verovastuulinjaus, jossa ne sitoutuvat neuvomaan asiakkaitaan vain sellaisten ratkaisujen edistämiseksi, jotka noudattavat verolakien kirjaimen lisäksi niiden henkeä ja joiden seurauksena verot maksetaan niihin valtioihin, jossa voitto ja arvo muodostuvat todellisen liiketoiminnan seurauksena. Veroyritysten tulee pidättyä verolakien porsaanreikien väärinkäytöstä, minkä seurauksena voitot siirretään matalan verotuksen maihin järjestelyillä, joiden liiketaloudelliset perusteet ovat ohuet ja joiden ensisijainen syy on verojen välttely.
- Erilaisten verokonsultteja, lakimiehiä, finanssialan yrityksiä ja veronmaksajia edustavien edunvalvontajärjestöjen tulee laatia verovastuuta koskevat eettiset ohjeistot, joissa veroneuvojien yhteiskuntavastuu veropohjien rapautumisesta tunnustetaan edellä sanotun mukaisesti yli sen mitä puhtaasti oikeudelliset velvoitteet edellyttävät.
- Veropalveluita tarjoavien yritysten tulee kääntyä asiakkaidensa kanssa tulkinnanvaraisissa asioissa Verohallinnon puoleen jo ennen verotukseen vaikuttavien ratkaisujen tekemistä ja varmistua merkittävien yritysjärjestelyjen tai muiden veroriskejä sisältävien toimiensa verotuskohteista hakemalla ennakkoratkaisuja tai käymällä ennakkollisia keskusteluja. Kaikkien Konserniverokeskuksen asiakkaiden on suositeltavaa osallistua Verohallinnon syvennettyyn asiakasyhteistyöhön ja tuoda suunnittelemansa verojärjestelyt verottajan tietoon jo ennen niiden toteuttamista.

Kevan kiinteistösijoituksen verosuunnittelua koskeva teksti tarkistettavaksi

Pyysitte 28.9.2017 päivätyllä sähköpostilla Kevalta kommentteja Rockspring UK Value II -kiinteistörahastoa koskevaan tapausesimerkkiin.

Keva on tehnyt kyseiseen kiinteistörahastoon 50 miljoonan punnan sijoitussitoumuksen vuonna 2014, sen hankinta-arvo on siten 56,7 miljoonaa euroa. Rahastossa on Kevan lisäksi toistakymmentä muuta sijoittajaa, ja rahastoon tehdyt sijoitussitoumukset sulkemishetkellä olivat yhteensä 342 miljoonaa puntaa. Rahaston sijoittajina on useita kansainvälisiä instituutiosijoittajia, kuten eläkerahastoja.

Tapausesimerkin otsikossa mainittu PwC ei ole avustanut Kevaa eikä se ole toiminut Kevan toimeksiannosta, vaan se toimii rahaston palkkaamana verokonsulttina ja on yhdessä rahastomanagerin kanssa suunnitellut rahaston rakenteen ja laatinut veromuistion rahaston puolesta.

KPMG sen sijaan on avustanut Kevaa rahaston rakenteen ja PwC:n laatiman veromuistion läpikäynnissä ja arvioinut rahaston rakennetta ja verotuksen toimivuutta Kevan kannalta. KPMG:n lausunto on osa normaalia kansainvälisiin (kiinteistö)sijoituksiin liittyvää suunnitellun sijoituskohteen analysointia, jonka huolellinen sijoittaja toteuttaa ennen sijoituspäätöstään.

Rahastorakenne, rahaston ehdot ja siihen liittyvät verotukselliset seikat ovat kaikille rahastoon sijoittaville sijoittajille samat. Rakennetta ei ole suunniteltu Kevaa varten, vaan rahastorakenne ja siihen liittyvät verotukselliset järjestelyt ovat Kevalle annettuja, eikä Keva ole ollut niitä suunnittelemassa tai pyytänyt mitään rahaston rakenteeseen tai verotukseen liittyviä erityisjärjestelyjä. Keva on sijoittanut samaan rakenteeseen ja samoilla verotuksellisilla ehdoilla kuin muutkin rahaston sijoittajat. Kyseessä on normaali kansainvälisen kiinteistösijoituksen rakenne ja siihen liittyvät tavanomaiset veroselvitykset.

Keva on tuloverolain 20 § 1 momentin 2)-kohdan mukaan Suomessa tuloverosta vapaa yhteisö. Verovapaan statuksensa vuoksi Kevalle ei synny tuloveroseuraamuksia Suomeen tehdyistä suorien kiinteistösijoitusten tuloista, keskinäisistä kiinteistöosakeyhtiöistä saaduista vuokratuloista eikä myöskään suomalaisista kiinteistösijoitusrahastoista saaduista tuloista. Keva ei tee suoria kiinteistösijoituksia ulkomaille Pohjoismaita lukuun ottamatta, vaan sijoitukset tehdään kansainvälisten kiinteistösijoitusrahastojen kautta. Kuten Suomeen tehdyissä kiinteistösijoituksissa, Kevan verovapaus on lähtökohtana vastaavasti myös omistamissamme kansainvälisissä kiinteistösijoituksissa.

Rahasto on English Limited Partnership eli läpivirtausyksikkö, jossa rahaston sijoittajia verotetaan heidän kotimaassaan heidän oman verotuksensa

mukaisesti. Yhtiömuotoa voi verrata suomalaiseen kommandiitti-yhtiöön. Limited Partnership -yhtiömuoto tunnetaan ja tunnustetaan useissa valtioissa ja sitä käytetään yleisesti kansainvälisessä sijoitustoiminnassa. Tarkoituksena on verotuksen neutraalisuus välttämällä moninkertainen verotus ja tavoitteena on, että verot maksetaan sijoittajan kotimaassa sen oman verotuksen mukaisesti. KPMG:n lausunnon tarkoitus on ollut tämän tavoitteen toteutumisen varmistaminen Kevan osalta.

Kevasta annetun lain 21 §:n mukaan Kevan on eläkevastuurahaston varoja sijoittaessaan huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä hajauttamisesta. Eläkevastuurahasto on perustettu suomalaisen kuntasektorin eläkemenojen tasoittamiseksi. Lain tarkoituksen toteuttamiseksi Kevan sijoitustoiminnassa noudatetaan huolellisuusperiaatetta, ja tämän vuoksi KPMG:lle on annettu toimeksianto tarkistaa rahaston rakenteeseen ja verotukseen liittyvät seikat sekä niiden toimivuus Kevan kannalta.

Tapausesimerkin lopussa toteatte, että "KPMG vahvistaa lausunnossaan pitävänsä ehdotettua rahastorakennetta Kevalle verotehokkaana, toisin sanoen, järjestelyn myötä rahasto ja Keva joutuvat maksamaan sijoitustoiminnastaan mahdollisimman vähän veroja."

Kevan sijoitustoiminnan tavoitteena on tukea kunnallisen eläkejärjestelmän pitkän aikavälin vastuiden rahoitusta reaalituottojen avulla. Tästä syystä sijoitustoiminnassa ei voida lähteä siitä, että veroja maksettaisiin tarpeettomasti liikaa. Rahastojen rakenteet suunnitellaan kansainvälisten lakien puitteissa verotuksellisesti mahdollisimman järkeviksi, jotta sijoittajat, tai Kevan tapauksessa kunnallisen eläkejärjestelmän edunsaajat, saavat niistä mahdollisimman hyvän tuoton.

Kevan ei ole ulkomaille tehtävissä sijoituksissa tarpeen eikä se voikaan tietien tahtoen maksaa tarpeettomasti "ylimääräisiä" tai kahdenkertaisia veroja vieraille valtioille, vaan Kevan tehtävänä on huolellisena sijoittajana varmistaa, että sen sijoitusten verotus tapahtuu kansainvälisten verolakien mukaisesti oikein ja ottamalla huomioon Kevan status suomalaisena verovapaana yhteisönä ja suomalaisen kuntasektorin eläkkeiden turvaajana.

Ystävällisin terveisin

KEVA

Ari Huotari
Sijoitusjohtaja

Marja Kauppila
Johtava lakimies

Finnwatch ry
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
info@finnwatch.org
www.finnwatch.org
[@Finnwatch1](https://www.instagram.com/Finnwatch1)